

VENUSTAS CONGRUENS

A Níall Mcalughlin Architects kortárs építészeti eszközkészlete¹



Semsei Anna Dóra

konzulens: Kronavetter Péter DLA

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Középülettervezési Tanszék

TDK 2024

¹ A kutatás a KÖZTI Zrt. és a Vikár és Lukács Kft., a Középülettervezési Tanszék Támogatói körének tagjai támogatásával valósult meg.

PROLÓGUS 5

0. ALAPOK 9

I.NMLA 15

 I.1. NMLA 17

 I.2. RELEVANCIA..... 21

II. ESZKÖZKÉSZLET - KUTATÁS 23

 II.1. KUTATÁSMÓDSZERTAN 25

 II.2. MINTÁZAT KÖVETÉSE 29

 II.3. RÉTEGEK 39

 II.4. RITMUS..... 51

 II.5. TERMÉSZETES FÉNY 63

EPILÓGUS 73

IDÉZETT FORRÁSAIM 75



PROLÓGUS

Vitruvius, az építészetelmélet egyik legmeghatározóbb alakja, három alapvető követelményt fogalmazott meg az épületekkel szemben: firmitas (szilárdság), utilitas (célszerűség) és venustas (szépség).² Bár a fogalmi háromszög az ókorból ered, időtállósága és jelentősége ma is megkérdőjelezhetetlen – szinte közhelyszerűen a kortárs építészetelméletben is állandóan visszatérő kiindulási pont. Míg a szilárdság és a célszerűség mérhető, objektív alapokon nyugszik, és a szakma iránti bizalom ezeken a területeken továbbra is erős, addig a venustas – vagyis az esztétika – már sokkal szubjektívebb kérdés. Az utóbbi időben ezen téren egyre markánsabban bontakozik ki egy megítélésbeli szakadék az építészek és a laikus közönség között. Miközben a kortárs építészet az újító megoldásokat és egyszerűbb formákat részesíti előnyben, addig a befogadók nosztalgikus kötődése a hagyományos elemekhez gyakran ellentétbe kerül ezzel. Ennek vetülete, a modernitás iránti vágy és a hagyományokhoz való ragaszkodás közötti ellentét inspirálta a dolgozatomat, amely e feszültségben a múlt és a jelen közötti kapcsolatot vizsgálja.

Tanulmányom címe hűen tükrözi kutatásom kiindulópontjának gondolatmenetét és a központi elemzésének fókuszát. Az *Alapok* című, bevezető fejezetben feltárom a fent említett feszültséget, ez nélkülözhetetlennek bizonyult ahhoz, hogy irányadó kérdésfelvetéseimet megalapozottan fogalmazzam meg. Röviden és a téma szempontjából releváns megközelítések mentén időben is elhelyezem a vizsgálódásomat, lehetővé téve, hogy a megjelenést, egy alapvetően szubjektív témát objektív szemlélettel közelítsek meg. Fontos tisztázni, ez a bevezető írás kétségtávol rendkívül nyitott, nem célja a modern építészet kialakulása óta eltelt időszak szakavatott elemzése, mégis megkerülhetetlennek éreztem, hogy rögzítsem jelenkori pozíciónkat, amelyből a kérdés engem építészhallgatóként érdekelni kezdett.

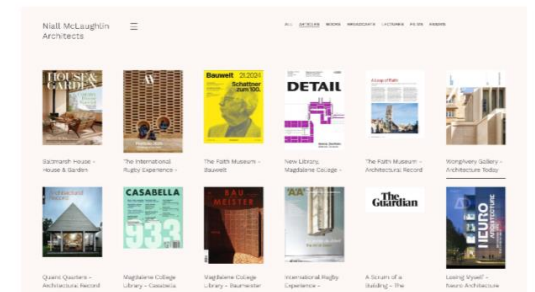
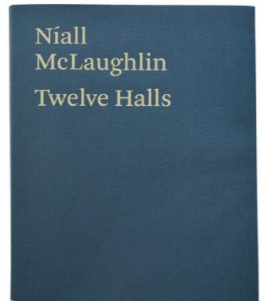
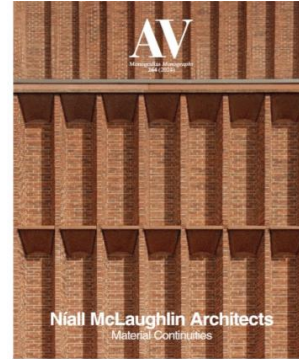
A dolgozat ezt követő, központi részében brit Níall McLaughlin Architects iroda munkái felé fordult az érdeklődésem, amelyek nem kizárólagos módon, de mindenképp következetesen képviselnek egy lehetséges választ a múlt és a jelen közötti építészeti párbeszédre. Munkáikban a korábban tárgyalt feszültség harmonizáló elemmé válik, összekapcsolva a történelmi örökséget a kortárs építészeti nyelvvel. A külföldi utam során az iroda historizáló környezetben, Oxfordban és Cambridge-ben elhelyezkedő kortárs középületeit vizsgáltam. Dolgozatomban a meglátogatott munkáikon átívelő, jellegzetes, megjelenésre fókuszáló építészeti eszközeiket elemzem, amelyeket később az adott eszköz által leginkább meghatározó épületük segítségével mutatok be.

Venustas= ékesség, szeretetreméltóság, szépség, báj

Congruens= illeszkedő, valamivel összhangban levő, megfelelő

² Vitruvius: Tíz könyv az építészetről. Képzőművészeti Kiadó, Budapest, 1988 / De Architectura Libri Decem, Kr. e. 25-23.

Kutatásom során többféle forrásra támaszkodtam Níall McLaughlin Architects (NMLA) munkásságának mélyebb elemzése érdekében. Az irodáról a kutatás korai szakaszában előzetes információgyűjtést végeztem az ösztöndíj pályázati anyagomhoz, amely lehetővé tette, hogy Londonba utazzak. Oxfordban és Cambridge-ben megismerhettam és átélhettem az épületek térbeli karakterét, mely mélyebb megértést biztosított számomra. A helyszíni látogatások során készített fotók, valamint épületek használóival folytatott beszélgetések segítettek jobban megérteni a terek működését és a felhasználói élményeket. A két város építészeti tipológiáját, történelmi szövetének térbeli struktúráit vizsgálhattam a helyszínen. Ezek olyan alapozó folyamatok voltak, amelyek segítettek megérteni a felhasználói nézőpontot, és összegyűjteni azokat a gondolatokat, amelyek napi szinten befolyásolják az építészeti terek megjelenését. Az utazás részeként egy londoni irodalátogatás során interjút készítettem az NMLA munkatársával, Anne Schroell-lel, aki közvetlen betekintést nyújtott az iroda tervezési folyamataiba, a makettgyűjteményükben felfedeztem vizsgált épületeimet, melyek tovább gazdagították a kutatásom. Az itt készült interjút lefordítottam, és a releváns részeket dolgozatom végén függelékként közzé is tettem. Az ortogonális tervek tanulmányozása, szabadkézi vázlatok készítése révén vizsgáltam tovább az épületek térbeli struktúráit. Saját fotóim többszöri, ismételt áttekintése folyamatosan új perspektívát nyitott meg a terek értelmezésében. Szakmai források közül Níall McLaughlin által írt *Twelve Halls részletére*, az AV Monográfias NMLA-ról szóló számára és a Bartlett Design Research Folios az irodáról szóló *Oxford Projects* írására támaszkodtam. Dúll Andrea környezetpszichológus épületelemzéseit jelentős segítséget nyújtottak az épületek érzelmi hatásainak objektív vizsgálatában. Kutatásommal egy időben Juhani Pallasmaa: *A bőr szemei* című könyvét olvastam, mely párhuzamosan formálta az emocionális gondolkodásomat az építészetről. További projektek tanulmányozása által (mint például az *Auckland Tower* és a *Roast Rugby* épületek), még átfogóbb képem született meg az NMLA munkásságáról.



0.ALAPOK

0.1. VENUSTAS - MEGJELENÉS

0.2. MÚLT ÉS JELEN



0.1. VENUSTAS - MEGJELENÉS

Kutatásom során, mivel az iroda munkáit megjelenésük szempontjából elemzem, elengedhetetlen vizsgálni, hogy bár az esztétika kérdése szubjektív, mégis milyen objektív tényezők befolyásolják, hogy valamit vizuálisan kielégítőnek látunk-e. Ezen téren létező szakmai és laikus építészeti megítélések közötti eltérő szemléletre kutatásom során alapvetésként tekintek. Ennek bizonyítása nem egyszerű feladat, mivel a laikusok véleménye nem tud elegendő teret kapni a nyilvánosságban, ráadásul az építészettel kapcsolatos negatív megítélések legtöbbször szakértők tollából származnak, ritkán olvashatunk nem szakmabeliektől. A téma aktualitása a mindennapi diskurzusokban és az épületekkel kapcsolatos médiában vagy közterületeken észlelhető gyengébb érzelmi reakciókban válik nyilvánvalóvá.

A szubjektív megítélések elemzése komoly kihívást jelent, hiszen nem igazán lehet objektív keretek között elemezni az emberek érzéseit és véleményeit. Kutatásom kezdetén határozott szándékom volt egy felmérés segítségével alátámasztani a felvetésemet, amely a laikusok és szakmabeliek eltérő megítélésére összpontosult volna.³ Azonban mivel nem rendelkezem az objektív adatgyűjtéshez szükséges metodológiai ismeretekkel ezt az elképzelést később elvettem. Ennek kutatása egy másik diszciplína, így mintavételem nem lenne reprezentatív a tudományos követelmények szempontjából.

A szépség fogalmát számos tudományág vizsgálta már, mind arra törekedve, hogy feltárják, milyen tényezők alakítják az esztétikai preferenciáinkat. Ezek az interdiszciplináris megközelítések segítenek objektív alapokat találni egy alapvetően szubjektív jelenség megértésében.

Az objektívan vizsgálható esztétikum gyökere magyarázható a 'horizont-lét' elméletével, amelyről még nyáron olvastam Juhani Pallasmaa *A bőr szemei* című könyvében⁴. A horizont-lét lényege, hogy az emberi létezés és tapasztalat mindig egy adott 'horizont', egy keret mentén értelmeződik, amely tudásunk és tapasztalataink alapján alakul ki, és folyamatosan változik. Ezen keret segítségével fogjuk fel és értelmezzük a világot, nemcsak intellektuálisan, hanem érzelmiileg is. Amit ismerünk, ahhoz könnyebben kötődünk, és amivel érzelmi kapcsolatot alakítunk ki, azt hajlamosak vagyunk esztétikailag is vonzóbbnak látni. Számos tanulmány kimutatta, hogy az emberek idővel megszerethetik azokat a helyeket, amelyeket kezdetben kevésbé esztétikusnak tartottak.^{5,6} A gyakori találkozás és az otthonosság érzésének kialakulása révén ezek a terek egyre vonzóbbá válnak.⁷

Éppen ezért kulcsfontosságú annak megértése, hogy az építészek és laikusok eltérő tapasztalati világgal rendelkeznek.⁸ Míg az építész látásmódja a holisztikus megközelítéssel építmény egészének megformálására irányul, átfogó tudása többek közt a statikai megoldásokra, anyaghasználatra és a terek funkcionális elrendezésére is kiterjed, addig a laikus esztétikai ítélete leginkább a hétköznapi építészeti környezet vizuális elemeiből táplálkozik. Így mindkét csoport más szempontokra érzékeny, ami jelentős különbségeket eredményez abban, hogy miként viszonyulnak az épített térhez.

Ebből következik, hogy – ahogyan más művészeti ágaknál is visszatükröződő – az alkotók és a befogadók közötti feszültség gyakran abból fakad, hogy a nagy, átfogó tudással rendelkező alkotó arra törekszik, hogy az összes tapasztalata tudatában valami újat és egyedit hozzon létre, míg a befogadó gyakran a korábbi, már megszokott és biztonságos normákhoz ragaszkodik. Az alkotói vágy a normák meghaladására és az esztétikai újításokra irányul, ami elkerülhetetlenül szembekerül a befogadó konzervatívabb elvárásaival.

⁴ Juhani Pallasmaa: *A bőr szemei*

⁵ ide kapcsolódik számomra egy szemléletformáló kutatás, melynek keretein belül városi séták során egy erre a célra fejlesztett okosórával mérték az érzelmi reakciókat (emotional tracking). Az eredmények rámutattak arra, hogy nem mindig azokat a helyszíneket tartjuk szépnek, amelyek a legerősebb érzelmi hatást váltják ki bennünk, vagyis a szépségérzékelés és az érzelmi hatás nem mindig esik egybe: Noam Shoval, Yonatan Schvimer, Maya Tamir: *Tracking technologies and urban analysis: Adding the emotional dimension* (2018) https://www.researchgate.net/publication/322862835_Tracking_technologies_and_urban_analysis_Adding_the_emotional_dimension

⁶ ez a *mere exposure effect* <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781003154730-18/mere-exposure-effect-robert-bornstein-catherine-craver-lemley>

⁷ Sally Augustin Ph.D.: *The Power of Self-Managed, Familiar Places* <https://www.psychologytoday.com/us/blog/people-places-and-things/202201/the-power-self-managed-familiar-places>

⁸ ide kapcsolódik egy másik kutatás a BME Urbanisztika Tanszékén, melyet Klaniczay János végez *The Urban Walking Tour as an Experience-based Methodology for Built Environment Education in Budapest (2021)* Ennek keretein belül városi séták során vizsgálták meg, hogy az építész mely helyszíneket tartja fontosnak megállni és bemutatni a résztvevőknek, illetve hogy a résztvevők milyen helyszíneket találnak izgalmasnak, amelyeket megörökítettek fotókon. Ezt követően az eredményeket összehasonlították. <https://www.pp.bme.hu/ar/article/view/23235>

³ A kérdőív kitöltőinek – akik szakmabeliek, építészhallgatók és laikusok lettek volna – különböző homlokzati megoldásokat kellett volna esztétikai preferenciák alapján rangsorolniuk.

0.2. MÚLT ÉS JELEN

Az építészet történeti fejlődésében is megfigyelhető ez a vágy, ám mindez a korábbi stílusokhoz való visszanyúlás, valamint azok újraértelmezésének és finomításának keretei között zajlott. A stílusok évszázadokon át folytatták egymás örökségét: klasszicizmus, gótika, reneszánsz, barokk és rokokó mind ennek a fejlődési láncnak a részei voltak, gazdagítva egymást új elemekkel és megközelítésekkel. Ez az egymás közötti fejlődés és folyamatos adaptáció tette lehetővé az építészet gazdag és sokrétű alakulását.

A modern építészet, immár nagyobb törést okozva, még a korábbiaknál is határozottabb szándékkal vágyott a „teljesen új” létrehozására: így az megszabadult a megelőző stílusok régóta fennálló, jellegzetes eszközeitől és a funkcionalitás, valamint a gazdaságosság nevében elköteleződött a minimalizmus mellett. A modern stílus alapvető paradigmaváltást hozott, radikálisan megújította mind a formavilágot, mind a dekorációs elemek játékát. A 20. század elején a tervezők egyre inkább elutasították a múlt díszítettségének hagyományait, a historizáló stílusokat felváltva az építészek a letisztult, funkcionalista megközelítés mellett tették le voksukat, ahol az esztétika a praktikumból született.

A köztudatba berobbant két ikonikus gondolat, amelyek a modern építészet eszmei alapjává váltak: Ludwig Mies van der Rohe híres tétele, a „Less is more” és Adolf Loos provokatív kijelentése a „A díszítés bűn”. Az előbbi hamar a minimalizmus alaptételeként rögzült, amely szerint az egyszerűség nagyobb esztétikai és funkcionális értéket hordoz, mint a túlzott díszítés. Az utóbbiban Adolf is az ornamentikát kritizálta, miszerint a társadalmi fejlődés szempontjából elavult, pazarló és erkölcsileg kifogásolható, mivel az ipari társadalomban az anyagok és munkaerő pazarlása nem egyeztethető össze a modernizáció követelményeivel. Loos később tovább finomította álláspontját, miképpen a díszítés visszaszorulása a funkcionalitás és a terek átgondolt szervezésének természetes következménye. Hangsúlyozta azonban, hogy ha a díszítéstől nem belső meggyőződésből, hanem mesterségesen, nem lélekből fakadóan szabadulunk meg, idővel a társadalom újra növekvő igényt fog táplálni annak visszaállítására, ami az eredeti célkitűzésekkel ellentétes eredményhez vezet.

A posztmodern mozgalom⁹ megjelenésekor ez az előrejelzés valóra is vált, amikor az építészet tudatosan szembefordult a modernizmus „kevesebb több” elvével, visszatérve a díszítéshez és a történelmi stílusok eklektikus idézéséhez.¹⁰ A posztmodern építészet radikálisan új utakat keresett, célja egy eltérő építészeti nyelv létrehozása volt. Az 1980-as évekre azonban ez az irányzat is kifulladásra jutott, mivel a stílusok, formák és történeti utalások túlburjánzása öncélúvá vált, elveszítve azt az eszmei mélységet, amely kezdetben kritikai erővel bírt a modernizmus ellenében. A „több” már nem

⁹ *The Language of Post-Modern Architecture*

¹⁰ Charles A. Jencks, a posztmodern építészet kiemelkedő alakja úgy fogalmazott, hogy a modern építészet kudarcainak romjait – mellyel a St. Louis-i Pruitt-Igoe lakótelep lerombolására utal (1972) – meg kellene őrizni, hogy emlékeztetőül szolgáljanak a jövő generációinak az elhibázott tervezésről és építészeti döntésekről.

jelentett valódi hozzáadott értéket és a 21. század építésze visszatért a letisztult formákhoz, azonban ez a korszak sem mentes a társadalmi megosztottságtól. Míg az építészek a fenntarthatóságra és a funkcionalitásra helyezik a hangsúlyt, a laikusok gyakran a vizuális élményt és a hagyományos formákat keresik. Ez a feszültség továbbra is meghatározó maradt az építészeti diskurzusban, folytatva az újítás és a megszokott elvárások közötti kettősséget.

Habár az ellentét nemzetközi szinten is megfigyelhető, Magyarországon különösen aktuális, hiszen az utóbbi években több közéleti vitát is szült a történeti rekonstrukciók és a modern építészeti megoldások eltérő fogadtatása. A budai Vár visszaépítési projektje ennek egyik kiemelkedő példája, amely nemcsak a társadalmat, hanem a szakmai közösséget is megosztotta. Az országban egyre nagyobb teret nyer az elsősorban Roger Scruton brit filozófus és esztéta gondolataira építő irányzat, amely kifejezetten az esztétikai értékek és hagyományok megőrzésére összpontosít, gyakran szembe állítva magát a modern építészeti törekvésekkel. Magyarországon Scruton nézetei a konzervatív építészeti körökben találtak visszhangra, a Vár visszaépítésének programja is ennek az eszmének a részeként értelmezhető.¹¹ Az, hogy a kormányzati támogatás is ennek az irányzatnak kedvez, jól mutatja, hogy a modern építészeti törekvések Magyarországon gyakran nem találhatnak széles körű társadalmi támogatásra. Ha azok az épületek nem népszerűek, a politika nem áll mögéjük.¹² A moderntől kezdve az építészet megosztóvá vált, de ez nem jelenti azt, hogy ne hordoznának ezek a korok rengeteg értéket. Tagadhatatlan, hogy a modern építészet hatással volt a társadalomra, a mindennapi tapasztalataink által számos eleme mára elvárássá vált.¹³

Hogyan lehet olyan építészeti megoldásokat létrehozni, amelyek egyaránt kielégítik az építészek szakmai igényeit és a laikus közönség esztétikai elvárásait, értéket teremtve mindkét csoport számára? Lehet-e a modern és a történeti építészeti elemeket úgy összekapcsolni, hogy azokból egy új, mai kor elvárásainak is megfelelő eredmény születhessen? Hogyan lehet tiszteletben tartani a múltat, miközben előre tekintve nyitottak vagyunk a jövőre?

Kutatásomban a fenti kérdések megválaszolásához a Níall McLaughlin Architects iroda munkáinak megismerése szolgál alapul, akik egy lehetséges példát mutatnak arra, hogyan valósítható meg egy konzervatív közegben ez az ellentétes, mégis harmonizáló kettősség. Kutatásom során az ő esztétikai eszközkészletüket vizsgálom, melyben mind a historizáló, mind a kortárs stílusok megjelennek.

¹¹ <https://nemzetihauszmannprogram.hu/>

¹² <https://tervlap.hu/cikk-nezet/miert-utaljak-a-magyar-modern-epiteszetet>

¹³ A tágas, fényes terek létrehozása, ahol a természetes fény dominál, ma már esztétikai és pszichológiai szükségletté vált. A külső és belső terek közötti folyamatos kapcsolat fizikai formában, közvetlen átjárhatóság révén, szintén egyre inkább alapvető igényné vált.

I.NMLA

I.1. NMLA

I.2.RELEVANCIA



04

I.1. NMLA

„Az építészet gyakran arról szól, hogyan kapcsolódunk a múlthoz, miközben előre tekintünk a jövő felé.”¹⁴ - Níall McLaughlin

Níall McLaughlin 1962-ben született Genfben, és 1984-ben fejezte be építészmérnöki tanulmányait a University College Dublinban. 1990-ben megalapította saját építészeti irodáját Londonban, amely azóta is széles spektrumú projekteket valósít meg, beleértve az oktatási, kulturális, vallási és lakóépületeket. Munkásságát számos rangos díjjal ismerték el. A Bartlett Egyetemen való tanári munkája tükrözi elkötelezettségét a jövő építészgenerációinak támogatása iránt.¹⁵

Nyáron ellátogattam Londonba, hogy személyesen is megfigyelhessem az NMLA épületeit. Az élőben megtapasztalt téri élmények jelentős hatást gyakoroltak kutatásomra, és megerősítettek abban, hogy mennyire elengedhetetlen a tér közvetlen vizsgálata az építészeti értékek megértéséhez. Az iroda filozófiájának középpontjában az épületek környezetükhöz való viszonyának érzékeny kezelése áll, melyet az anyagok és szerkezet kreatív felhasználásával, ezek láttatásával, a fény minőségének kihasználása által valósítanak meg. Céljuk, hogy minden projekt egyedi legyen, a helyszínhez és az ügyfél igényeihez igazodva, nem pedig egy adott stílushoz.¹⁶ Amikor 2011-ben az NMLA megbízást kapott a Radcliffe Observatory Quarter épületeinek megtervezésére és megvalósítására, nem számítottak arra, hogy egy évtizeddel később még mindig több oxfordi és cambridge-i projektben lesznek érintettek.¹⁷ ¹⁸ Az iroda különösen szoros, szinte baráti kapcsolatokat ápol az ottani kollégiumokkal,¹⁹ ahol számos jelentős projektet valósítottak meg, miközben szorosan együttműködnek a Historic Englanddel.²⁰

Az NMLA rendkívül nagy figyelmet szentel az épületek funkcionális kialakításának és fenntarthatóságnak, erősen meggondolt koncepciókkal és mögöttes gondolatokkal dolgoznak.²¹ Azonban mivel dolgozatom kizárólag a megjelenés elemzésére koncentrálok, így ezeket az aspektusokat nem fogom részletesen tárgyalni. Mivel a témám alapvetése az volt,



05



07



06

¹⁴ Bruce Buckland által készített *Theory of Architecture* című interjú Níall McLaughlin-nal <https://www.youtube.com/watch?v=1CV1Ui2udBs&t=174s> [Megtekintve 2024. október 15.]

¹⁵ Emellett Níall minden nyáron általános iskolás diákoknak szakmai gyakorlatot tart: <https://www.niallmclaughlin.com/news/summer-of-work-experience-at-nmla/> [Megtekintve 2024. szeptember 14.]

¹⁶ Az építésziroda honlapja: <https://www.niallmclaughlin.com/about/> [Megtekintve 2024. szeptember 18.]

¹⁷ Az első projekt egy építészeti pályázat megnyerésével kezdődött, amelyet Somerville College rendelt meg 2011-ben. Erről Anne-vel részletesen beszélgettünk az interjúban.

¹⁸ Bartlett Design Research Folios: *Níall McLaughlin Architects Oxford Projects* [Megtekintve 2024. október 15.]

¹⁹ Anne Schroell az interjúján

²⁰ A Historic England a brit kormány hivatalos tanácsadója a műemlékvédelem terén. <https://www.gov.uk/government/organisations/historic-england> [Megtekintve 2024. szeptember 18.]

²¹ Az építésziroda honlapja: <https://www.niallmclaughlin.com/about/> [Megtekintve 2024. szeptember 18.]

hogy megértsem egy hely azon esztétikai hatását, amely egyszerre képes az építészekből és a laikusokból is reakciókat kiváltani. Éppen emiatt szánt szándékkal döntöttem úgy, hogy a látogatásom előtt kerülöm az épületek alaprajzainak és metszeteinek elemzését, ezzel közelebb kerülve a befogadó nézőpontjához. Ha előre tudtam volna, mit kell keresnem, könnyen téves következtetésekre juthattam volna. A tudatosan csökkentett szakmai ismeret lehetővé tette, hogy kizárólag az épület által kiváltott hatásra koncentráljak, melyet később építészeti szemszögből elemeztem. A témám illusztrálása érdekében kizárólag olyan képeket használok, amelyek a befogadó perspektíváját tükrözi.

Londoni tartózkodásom alatt alkalmam nyílt meglátogatni az irodát is, ahol egy tartalmas interjút készíthettem velük, majd megvizsgálhattam az épületek makettjeinek gazdag gyűjteményét. Előzetesen arról tájékoztattak, hogy McLaughlin szabadságon lesz, így egy asszisztenssel számítottam beszélgetni, legnagyobb megtiszteltetésemre azonban Anne Schroell adott interjút, aki 17 éve dolgozik az irodában, és Níall McLaughlin egykori hallgatója volt a Bartletten. Beszélgetésünk során fiatal építészhallgatóként különösen megható volt látnom, milyen szenvedéllyel mesélt Anne az iroda elkötelezettségéről különböző projektek iránt, amelyek a kisebb volumenű munkáktól egészen a nagyobb, millió dolláros projektekig terjednek. Az elején arra kértem, hogy meséljen nekem az irodáról és annak filozófiájáról, amelyet ő az *Auckland Tower*²² projekten keresztül mutatott be. Hosszan beszélgettünk a hely kontextusáról, az emberek iránti tiszteletről és a munkát megelőző alapos vizsgálatokról, valamint az iroda szerepéről a történeti városokban. Amikor felvettem kezdetleges eszközvizsgálatomat – amely akkor a mintázat követése, textúra, rétegzettség és ritmus köré épült – Anne határozott és megfontolt gondolatai megerősítettek abban, hogy jó úton járok. Kérdéseimre választ kapva új lendülettel folytattam itthon a kutatásomat.

Az NMLA és témám relevanciájának vizsgálatakor fontos forrás Bruce Buckland által készített *Theory of Architecture* című interjú.²³ Ez a diskurzus rávilágít az építészek és a laikus közönség eltérő térélmény-felfogására, valamint a múlt és a jelen közötti finom kapcsolódási pontokra, amelyeket McLaughlin az interjú során érzékletesen kifejtett, tovább erősítve munkáik relevanciáját a kutatásom számára.



09



08



10

²² Auckland Tower-ről (2017) részletesen mesélt Anne Schroell az interjúban
²³ Bruce Buckland által készített *Theory of Architecture* című interjú Níall McLaughlin-nal
<https://www.youtube.com/watch?v=1CV1Ui2udBs&t=164s> [Megtekintve 2024. október 15.]

I.2.RELEVANCIA

Níall McLaughlin az interjúban rámutatott arra, hogy a tér megélésében hogyan különbözik a laikusok és az építészek hozzáállása. A nem építészek gyakran úgy közelítik meg az épületeket, hogy elképzelik magukat abban a térben.²⁴ Ezzel szemben az építészek azonnal az épület formai, rendszerszintű vagy történeti elemzésébe kezdenek, hogy megvizsgálják, hogyan illeszkedik az építészet tágabb diszciplinájába. Pedig a szemlélődő szempontjából lényegtelen a koncepció, ő azt a hatást veszi észre, amit az építész a koncepció koherens és konzekvens lekövetésével kívánt elérni.²⁵

Mindezek mellett arra is rámutatott, hogy az építészetnek két fontos irányvonala van: egyrészt azok a mérnöki elvek, melyek biztosítják az épület megfelelését a szakmai normáknak, másrészt az empatikus megértés, amely valóban használhatóvá és élhetővé teszi az építményt, azok számára, akik benne élnek vagy dolgoznak. A tervezés egyik legfontosabb aspektusa, hogy az építészek képesek legyenek átlépni saját szubjektív nézőpontjukon, és megértsék, hogyan hat majd az épület másokra.²⁶

McLaughlin hangsúlyozta, hogy az építészet egy határtalan lehetőségekkel és óriási felelősséggel teli szakma. Egy jól megtervezett épület javíthat az emberek mentális és szellemi jólétén, ami számára is a szakma egyik elsődleges célja. Az építészet nem lehet öncélú: a szakma felelősséggel tartozik azért, amit létrehoz, hiszen az épületek évtizedeken, akár évszázadokon át fennmaradhatnak, és hosszú távú hatást gyakorolnak a közösségekre.

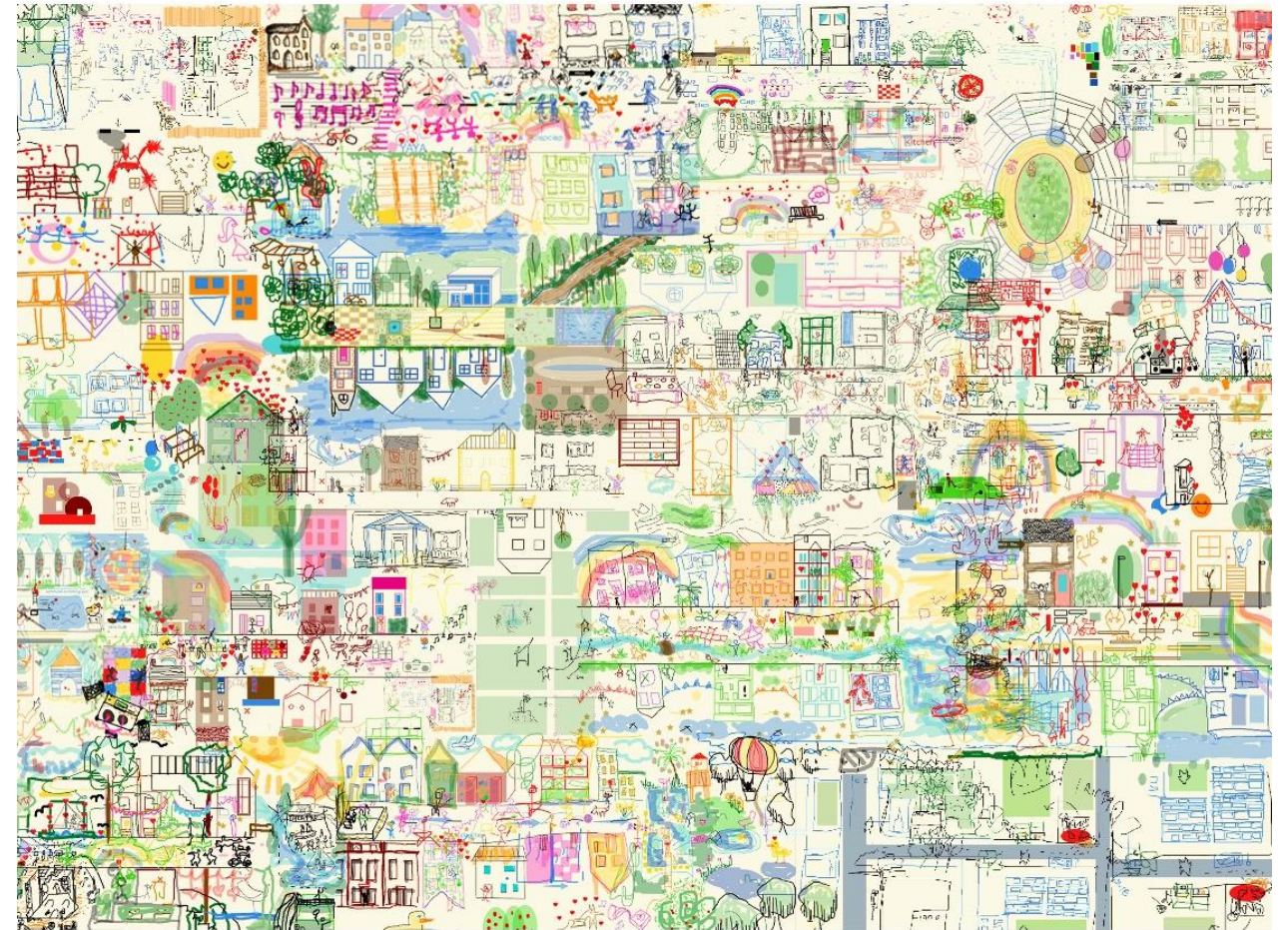
Az építészeknek tehát egyszerre kell újító szándékkal cselekedni és felelősségteljeseknek lenniük, mivel munkájuk közvetlen hatással van az emberek mindennapi életére. Amikor figyelembe vesszük az emberek szükségleteit és vágyait, és mindezt merészen, mégis felelősséggel ötvözzük az innovációval, akkor járunk a helyes úton. Ez az egyensúly az, ami lehetővé teszi, hogy az épületek időtállóvá váljanak: McLaughlin szerint az igazán sikeres építészet tiszteletben tartja a történeti kontextust, miközben reflektál a kortárs igényekre és esztétikai elvárásokra is. Az építészet lényege gyakran abban rejlik, miközben kapcsolódunk a múlthoz, előre tekintünk a jövőbe.

²⁴ Az iroda érzékeny, felhasználóbarát hozzáállását az is tükrözi, hogy közösségi élményként tekint a tervezési folyamatra, és szorosan bevonja az embereket az alkotásba. A 100 Day Studio interaktív rajzórája során a résztvevők közösen rajzoltak, miközben emlékeiket és jövőbeli vágyaikat osztották meg, így teremtve valódi közösségi összetartozást. Az esemény során nemcsak a kreatív kifejezésre, hanem a közös élmények megosztására is hangsúlyt fektettek. (11-es kép)

<https://www.niallmclaughlin.com/media/drawing-together/>

²⁵ Bordás Péter építész gondolata

²⁶ Meghatározó élmény volt kutatásomban, ahogy NMLA a demenciával élők számára tervezett új otthon tudatában, hogy nem tudják, milyen demenciával élni, azt a kérdést tették fel az érintetteknek: „Vannak-e olyan épületek, ahol hasonló érzelmi állapotokat éltek át?” Ezzel képesek voltak inspirációkat gyűjteni és levonni a szükséges következtetéseket.



II. ESZKÖZKÉSZLET-KUTATÁS

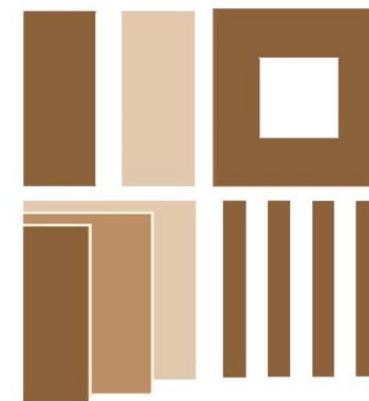
II.1. KUTATÁSMÓDSZERTAN

II.2. PIPETTA

II.3. RÉTEGEK

II.4. RITMUS

II.5. NYÍLÁSOK/FÉNY



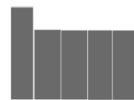
II.1. KUTATÁSMÓDSZERTAN

A kutatásom során hat épületet látogattam meg, amelyek lehetőséget adtak az NMLA tervezési szemléletének és működésének mélyebb megértéséhez. Az irodában elhangzott történetek, a tervezési folyamat bemutatása, valamint alapos vizsgálata során egy ismétlődő, minden épületnél megjelenő analógiára figyeltem fel. Ahogy egyre mélyebben elemeztem az épületek sajátosságait, egy eszközkészlet kezdett kirajzolódni számomra, amelynek tudatos alkalmazásával egyre strukturáltabb módon tudtam vizsgálni az iroda munkáit.

Az első felfedezett eszköz a környezet mintázatainak gondos alkalmazása volt, amely lehetővé teszi, hogy kortárs megoldásaik egy ilyen konzervatív közegben is harmonikusan illeszkedjenek. Ezt követte az anyaghasználatból eredő textúrák és homlokzatok rétegzettsége, amely révén épületeikben szinte teljesen eltűnnek a sík felületek. Az iroda munkáinak egyik legmarkánsabb, harmadik vonása a ritmika következetes alkalmazása, amely nemcsak rendezi, de szervezi is a tér elemeit, a legnagyobb tartószerkezeti elemektől a legaprólékosabb textúrákig érvényesülve. Végül figyelmemet ugyancsak megragadták a nem hagyományos nyílások, valamint az azokon átszűrődő fények finom játéka, amelyek nyitottabb téri kapcsolatokat eredményeznek.



Magdalene College könyvtára
Cambridge



Jesus College
Cambridge



The Sultan Nazrin Shah előadóközpont
Oxford



Bishop Edward King kápolna
Cuddesdon, Oxford



Song School pavilon
Cambridge



MINTÁZAT KÖVETÉSE



RÉTEGEK



RITMUS



TERMÉSZETES FÉNY

Az így kialakult eszközkészlet és módszeres elemzés egy átfogó táblázatot eredményezett, amely segített rendszerezni az épületek téri élményének legmeghatározóbb jellemzőit. A táblázatban öt, léptékében és funkciójában eltérő épület szerepel: egy könyvtár, egy kollégium²⁷, egy előadóközpont, egy kápolna és egy pavilon. Az utóbbi elemzése az analógia szempontjából elengedhetetlen volt, azonban léptékéből fakadóan szöveges részletezését mellőztem, helyette képekkel támasztom alá és erősítem meg az eszközök ismétlődő, projekteken átívelő használatát. A táblázat alapján eszközönként átfogó képet alkothattam azok általános, projekteken átívelő használatáról, Ezt követően kiválasztottam azt az épületet, ahol az adott eszköz a legmarkánsabban jelenik meg, és ezen keresztül lehetőségem nyílt annak alkalmazási módját e kiemelt esettanulmányokat vizsgálva mélyebben megragadni.

Kutatásom során az eszközök prezentálása során a következő munkamódszert követem: először bemutatom az eszköz alapvető funkcióját, függetlenül a helyi kontextustól, kiemelt figyelmet fordítva a mögötte rejlő szándéokra és tervezői célokra. Ezt követően a vizsgált épületeken átívelően, mint esettanulmányon keresztül elemzem az alkalmazását, majd röviden ismertetem a hozzá kapcsolódó épület legfontosabb tulajdonságait, és azt, hogyan teljesedik ki általa az eszköz használata.

²⁷ Mivel a Jesus kollégium vizsgálata relevánsabbnak bizonyult, a Balliol kollégium nem került bele a táblázatba.

MINTÁZAT KÖVETÉSE



A mintázat követése, mint a másolás eszköze, a környezetről és a helyszín épületeiről felismerhető motívumok (hasonló tömeg, homlokzati elem, szerkesztés, anyaghasználat) átvételét és azok finoman átformált saját épületbe való beillesztését jelenti.²⁸ Az elem elősegíti, hogy az új épület is szerves módon illeszkedjen a környezetbe, a meglévő struktúrák közé, ezzel harmóniát teremtve. Az NMLA erre nagy hangsúlyt fektet: „*Mindig próbálom úgy megtervezni az épületeket, hogy azok ne csupán ott álljanak, hanem szerves részei legyenek a helyszínnek, mintha mindig is ott lettek volna.*” - mondta McLaughlin a Theory of Architecture interjújában.²⁹ Anne a beszélgetésünk során elmondta nekem, hogy finomítottan és helyszín specifikusan dolgoznak, törekednek arra, hogy az épület mindig párbeszédben legyen az épített környezettel és kontextussal, ezzel felerősítve annak tulajdonságait.³⁰ Munkájukat gondos kutatások előzik meg, a meglévő épületek történetének, megjelenésének és fejlődésének tanulmányozásával, feltérképezésével. Nem csak őrzik a hely tulajdonságait, hanem igyekeznek merészebb, értéket képző, hozzáadó épületet létrehozni, mely nem dominálja a teret, csupán erősíti annak atmoszféráját. Így a környezetéből jelentőségének megfelelően kiemelkedő épület születik meg, mely tiszteli a szomszéd házat, tiszteli az eredetit, a körülötte lévőket.³¹ A helyhez kötődés és az autonómia egyensúlyából megszületik az épület formavilága. Tervezés során kiemelt figyelmet fordítanak az előképek alkalmazására, ezáltal is tudatosan építve a múlt tanulságaira.

Az NMLA sokat dolgozik érzékeny környezetben, az általam vizsgált kollégiumi munkák különleges, kitüntetett helyzetek.³² Oxford és Cambridge egy kiemelkedően konzervatív, hagyomány tekintetében abszolút töretlen és folytonos terep, mely kötöttséget is szül, ugyanakkor igen inspiráló és elég homogén épített környezeti közeggel rendelkezik.

²⁸ Az eszköz munkaközi neve: *pipetta*, utal arra, ahogyan finoman és precízen veszi át és másolja az elemeket.

²⁹ „*Nem hiszek abban, hogy egy épületet a helyszíntől függetlenül lehetne megtervezni. (...) Ha egy városban dolgozunk, az épületnek figyelembe kell vennie a környező épületek skáláját és ritmusát. Ha pedig vidéken, akkor a tájjal, a természeti környezettel kell harmonizálnia.*” - tette hozzá még az interjú során McLaughlin

³⁰ Anne Schroell interjú

³¹ Hulesch Máté: Építészkongresszus 2023 – Az évfordulók ünnepe* I. – beszámoló *Építészfórum*

<https://epiteszforum.hu/epiteszkongresszus-2023-az-evfordulok-unnepe-i>

³² Az illeszkedésekkel kapcsolatos munkáját az irodának a Bartlett Design Research Folios is vizsgálta, kiadványukban ők csak az oxfordi projektekre koncentáltak https://www.niallmclaughlin.com/mediafiles/filer_public/2c/0c/2c0cf432-d8ae-4caf-8265-ebba0a6941ee/design-research-mclaughlin-oxford-projects-05.pdf



NMLA munkássága a mintázat követés, mint munkamódszer tükrében

Níall McLaughlin épületeinél gyakori, hogy az illeszkedő, harmonikus tömegből egy vizuálisan összetettebb, markánsabb forma emelkedik ki, amely ezáltal figyelemfelkeltő szerepet tölt be. A mintázatkövetés – akárcsak a másik három vizsgált eszköz – minden elemzett épületükön tetten érhető.³³

A Jesus College utcafrontján haladva a letisztult formájú, ritmikájával a történelmi környezetet követő homlokzatra leszünk figyelmesek. Majd közelebb érve megpillantjuk, a beljebb húzott, mégis optikailag magasabbnak tűnő hatása miatt reprezentatív üvegezett tömeget. Ennél az épületnél fontos megjegyezni, hogy felújításról van szó, ezért a korábbi épület megőrzött motívumai már eleve a mintázat eszközével lettek átemelve és tovább hasznosítva. Belső kertjében homlokzata a szemben lévő épületek ablakkiosztásának és tagolásának visszatükröződése.

Egy másik példa, a Sultan Centre esetében szintén fontos szerepet játszott a környezetbe való illeszkedés, különösen a szomszédos, 1980-ban készült épületekkel³⁴ való összhang megteremtése, melyre az egyik terem külön is reflektál. Az épület különböző irányokba különböző arcát mutatja. Az egyszintes épület központi eleme egy kiemelkedő tömegű előadóterem, amelynek teteje harmonikászerűen meghajtott formát ölt.

A kollégiumi kápolna belső szerkezetét a kertben álló fák, és azok mindent átszövő, terjedelmes ágai ihlették. A belső térben ennek megjelenítése volt a céljuk, miközben a tér meghajlításával hagyományos, két oldalon elhelyezkedő padsorokkal mégis közösségi hangulatot teremtettek. Így a szakrális tér végül egy kiemelkedő, elliptikus tömegként bontakozik ki a kertben, amely alatt a portikusz és az imaszoba egy szintje húzódik, a kettő között pedig egy fa harangtorony emelkedik az ég felé.



³³ Anne Schroell az interjún
³⁴ Richard MacCormac: Sainsbury Building

Kiemelt esettanumány: Magdalene College könyvtár³⁵

A Magdalene College Library 2021-ben készült el Cambridge-ben, és Níall McLaughlin építészirodájának egyik legjelentősebb alkotásaként tartják számon. Ez az épület szinte az iroda építészeti filozófiájának kiteljesedése, ahol a tradíció és a modernitás tökéletes harmóniában találkozik. A kollégium szívében elhelyezkedő új könyvtár célja, hogy a történelmi örökséget tiszteletben tartva nyújtson olyan korszerű tanulási és kutatási tereket, melyek egyfajta szentéllé válhatnak a diákok számára.³⁶ A könyvtár 2022-ben elnyerte a brit építészet legmagasabb elismerését: a Stirling-díjat.

³⁷



16

³⁵ Magdalene College könyvtára a saját honlapjukon: <https://www.niallmclaughlin.com/projects/the-new-library-magdalene-college/>

³⁶ Bruce Buckland által készített *Theory of Architecture* című interjú Níall Mclaughlin-nal

³⁷ <https://www.architecture.com/awards-and-competitions-landing-page/awards/riba-stirling-prize/RIBA-Stirling-Prize-2022>

Magdalene College könyvtára különösen érzékeny, historizáló környezetben helyezkedik el, tervezése során a történeti épített környezet tisztelete és a modern funkciók összehangolása volt a legnagyobb kihívás.³⁸ A könyvtár két kert között helyezkedik el, és ennek megfelelően formavilágával is igazodik hozzájuk: a kisebb, privát kert felé szerényebb megjelenést mutat, míg a tágasabb, közösségi kert irányába nagyobb tömeget képvisel.³⁹ Az épület inspirációjaként a könyvespolcok szolgáltak⁴⁰, majd az ezek elrendezéséből megszületett a hagyományos, 4,7 méter széles könyvtári szoba, amely az épület kiinduló moduljává vált^{41,42}. Az iroda olyan projekteket használt, amelyek kisebb és nagyobb terek modulációjával értek el rendkívüli térgazdagságot. A könyvtári modulok finom kibontásával különféle térbeli hangulatokat és izgalmas megoldásokat teremtettek. Az iroda figyelmesen tanulmányozta a környező, hasonló közegben lévő épületek oromzatait, kéményeit és kiugró ablakait, melyek egyfajta ritmust alkottak, majd ezen elemeket finoman átemelték saját épületükre. A szinte szó szerinti formai átemelés és az oromfalas homlokzatok ismétlődése könnyen válhatna közhelyszerű gondolattá, ezt azonban a homlokzat aprólékos részletezése és finomhangolása ellensúlyozza, új szintre emelve a megjelenést. A szomszédos épület formavilága és tagoltsága jelenik meg háromszög alakú oromzatként, melyek falaira ablakok helyeztek. A kiugró ablakokat funkcióval töltik meg: ki lehet ülni olvasni.⁴³ Az épület alapját végül 12 modul alkotja, a felülről megvilágított nagyobb helyiségeket átjárók és közlekedő választják el, megteremtve ezzel a térbeli összetettséget.

³⁸ Bruce Buckland által készített *Theory of Architecture* című interjú Níall Mclaughlin-nal

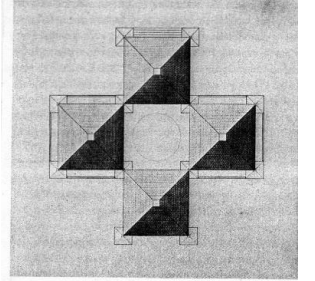
³⁹ Louis Kahn két projektjét alapul véve: Richards Medical Research Laboratories at University of Pennsylvania Floor Plan and Elevation (<https://archeyes.com/richards-medical-research-laboratories-louis-kahn/>) és a Threnton Bath House (<https://archeyes.com/trenton-bath-house-by-louis-kahn-a-monument-of-architectural-purity/>) [Megtekintve: október 16.]

⁴⁰ Anne Schroell interjú

⁴¹ Ennél a résznél elsősorban az irodával készült tartalmas videó interjúra támaszkodtam, annak segítségével tudtam további információk után kutatni: Tim Allen-Booth <https://www.youtube.com/watch?v=Y41763HkCBE&t=1154s> [Megtekintve: október 16.]

⁴² képi inspirációjuk volt még Antonello da Messina: *Szent Jeromos tanulmányában*

⁴³ Ezt a koncepciót Louis Kahn Margaret Esherick háza inspirálta, amelyet már korábban is használtak más projektjeik során (<https://archeyes.com/the-margaret-esherick-house-by-louis-kahn/>) [Megtekintve: október 16.]



17, 18, 19



20

RÉTEGEK



NMLA épületeinél feltűnő az eltérő anyagok és felületek látványa, miközben arra törekednek, hogy minél plasztikusabb, felületi mélységeivel izgalmas, rétegzett hatást érjenek el. A 'réteg' kifejezés alatt egyszerre utalok az anyagok közötti felületi és mélységi különbségekre, vagyis a textúrára és rétegzettségre. Két alapvetően eltérő építészeti eszközt dolgozatomban egy csoportba vontam. Mindkét eszköz az anyag természetéből indul ki, egyik annak felületi minőségével, a másik az általa megalkotott rétegzettséggel, síkbeli mélységgel foglalkozik. Níallék munkájában ezek a fogalmak gyakran szorosan összefonódnak, ozmotikus egységben jelennek meg, ahol az egyik a másikból következik: az anyag textúrájának láttatása eredményezi vizuális mélységét a felületnek, így dolgozatomban ezen két eszköz vizsgálatát egyazon épületen keresztül elemzem, bevezetésnél külön figyelmet szentelve a mindkettő szerepére.

Textúra⁴⁴

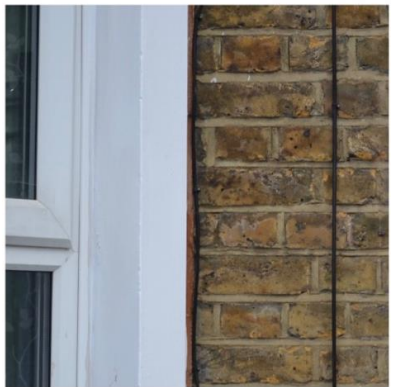
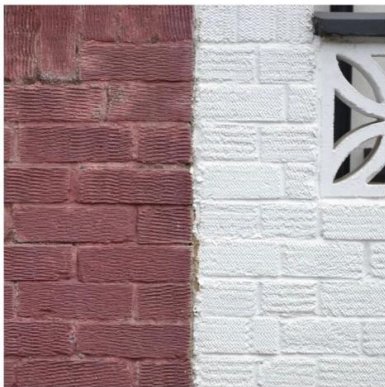
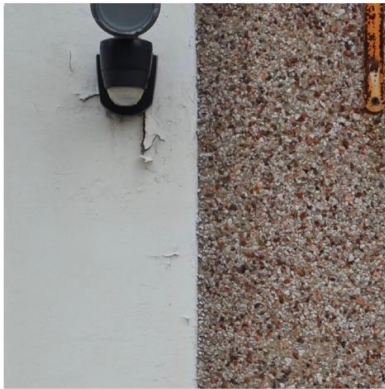
Az építészeti textúra az anyagok felületi jellemzőire utal, mind vizuális, mind tapintható tulajdonságaikra. Ha figyelmünket a látás helyett az érintésre összpontosítjuk, azzal a koncentrált figyelem révén az ember kiszakad a saját belső világából, és az egzisztenciális helyzet megragadása által tudatosabban érzékeli a környezetét. A felületek taktilis és vizuális minősége – legyen az sima, érdes, fényes, matt – közvetlen hatást gyakorol az érzékekre, ezzel pedig a textúra emocionális kapcsolatként működik az épület és a felhasználó között⁴⁵. Nem csupán esztétikai élményről beszélhetünk, hanem egy mélyebb, érzéki dimenziót ad a térélményhez. A textúra az építészet egyik legmeghatározóbb eleme, amely a korábbi időkben kevésbé megmunkált anyagokban nyilvánult meg, mint a márvány, a durván vakolt falak, kézművesmunkák vagy a középkori várak nyers kőfalai.

Angliában különösen kiemelkedő szerepe van a téglafelületeknek és a kőfalaknak, ahol az anyagok természetes textúrái az építészet meghatározó jellemzői. Ez nem csak a rangos épületeknél figyelhető meg: amikor Londonba érkezve egy, a központtól távolabb eső utcán⁴⁶ haladtam szállásom felé, már az első pillanatban érzékeltem, hogy minden ház egy kicsit más, mégis milyen bátran, harmóniában használják egymás mellett a különféle textúrákat. Az eredmény nem tűnik rendezetlennek, sokkal inkább otthonosság érzetét keltette. NMLA munkásságában is megfigyelhető ez a magabiztos textúrahasználat, ám ők sokkal tudatosabban alkalmazzák ezt az eszközt. Ezt a fajta kifinomult megközelítést egész látogatásom alatt érdeklődéssel vizsgáltam.

⁴⁴Ezen eszköz tanulmányozása során nagy hatást gyakorolt rám Cságoly Ferenc „Textúra háromszor” című írása (Építés – Építészettudomány, 39(3–4), 219–227).

⁴⁵ Ennek jelentőségéről Juhani Pallasmaa: *A bőr szemei* című könyvben olvastam részletesen

⁴⁶ címe: Dundee, London E13 0BQ



Rétegzettség

A különféle anyaghasználatok és térbeli síkok egymásra rétegződése váltakozó mélységet eredményez, ezzel növelve az épület megjelenésének komplexitását. A homlokzat így nem pusztán egy sík felületként jelenik meg; a rétegzettség megtöri a homlokzat egyhangúságát, miközben megőrzi annak monumentalitását. A finomabb artikuláció révén a szerkezet emberközelibbé válik, és az emberi szem számára megszokott léptékű részletekre bomlik. Anne elmondta, hogy tudatosan mindig létrehoznak mélységet a felületeken és homlokzatokon annak érdekében, hogy minél érdekesebb látvány szülessen meg, ezzel felfedezésre hívva a szemlélőt. A plasztikus rétegek megjelenése fény-árnyék interakciókat hoz létre, ezzel gazdag és változatos látványt eredményezve. Mivel az épületet nem csak egy pontból figyeljük, hanem használójaként folyamatos mozgásban, közeledés során, így a rétegek változó formákként lépnek interakcióba a szemlélővel, a mozgás által sokoldalú ingerhalmazt teremtve.

Az építészettörténetben a rétegzettség szorosan összefügg az architektonikus felépítés rendjével, a homlokzati és szerkezeti elemek hierarchiájával, valamint a nehéz és könnyű anyagok arányával. A rangos építészet finoman megkomponált, díszített homlokzatain a különböző szerkezeti elemek több síkon való elhelyezése egyre mélyebbre vonzza a tekintetet. Ebben az összefüggésben az NMLA iroda tudatosan épít erre a régóta fennálló hagyományra, mely Angliában is sűrűn fellelhető.



NMLA munkássága a rétegek, mint munkamódszer tükrében

Akárcsak a londoni utcák homlokzatain, NMLA előszeretettel játszik a különböző anyagokkal és azok eltérő mélységeivel. Az általuk gyakran alkalmazott anyagok – téglá, fa és kő⁴⁷ – dinamikus textúrát hoznak létre, akár nyers formájukban, akár megmunkálva. Az iroda által tervezett épületeknél ritkán találkozunk teljesen síkfelületekkel; a rétegzettség és a textúrák mélysége minden esetben megfigyelhető. Ez a játékos anyaghasználat nemcsak az épületek külső megjelenését formálja, hanem belső tereikben is meghatározó szerepet kap, egészen a mennyezetekig. NMLA több projektjükben is nagy hangsúlyt fektet a mennyezetekre, izgalmas és különleges részletekkel gazdagítva azokat.

A Magdalene College épületén a külső téglafelületek különleges mintázata teremt egyedi textúrát, amelyet kifejezetten ehhez a szerkezethez terveztek, miközben a homlokzat síkjainak váltakozása izgalmas mélységet kölcsönöz az épületnek. A belső terekben a fa dominanciája érvényesül, ahol a különböző mintázatok találkozása és a beépített polcok által keltett térmélység járul hozzá a vizuális gazdagsághoz.

Ennek egy eltérő megoldása a Sultan Centre, ahol külső homlokzatának letisztult, kőburkolataihoz képest a belső térben nem a felületek textúrái dominálnak, hanem az azokon megjelenő finoman eltérő mélységek összjátéka adja a vizuális élményt. Ezen épület belső tereiben a részletek kidolgozottsága és a különböző mintázatok találkozása különös gondossággal lett megvalósítva.

Ugyanez a precizitás figyelhető meg a kápolnán is, amelynek falait gondosan faragott Clipscham kőből építették, fogazott mintázatban elrendezve. Minden egyes kőtömböt kivágtak, majd ellenőrzött körülmények között félbetörték⁴⁸, hogy váltakozó sima és durva felületeket hozzanak létre. Ezek lerakási mintája ad mélységet a homlokzatnak, amelyen a fák árnyékai vibráló hatást keltenek. A külső anyag durvaságával szemben a belső térben használt letisztult fa teremt kontrasztot.

Ennél az eszköznél fontosnak tartottam, hogy megemlítssem a hatodik épületet melyet meglátogattam, a Balliol Kollégiumot.⁴⁹ A mennyezeti részletezettség csúcspontja annak ebédlőjében figyelhető meg, amelynek a mennyezet a legjellegzetesebb eleme. Itt nem két-három, hanem tíz-tizenegy réteg alkot dinamikus struktúrát, amely az egész épület vizuális központjává válik. A kollégium épület homlokzatának sarkai és a modulok külső mennyezeteinek rétegzett kialakítása visszautal a kampuszon máshol is fellelhető gótikus stílus elemeire.^{50 51}

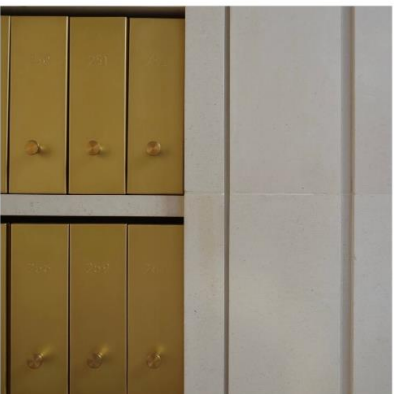
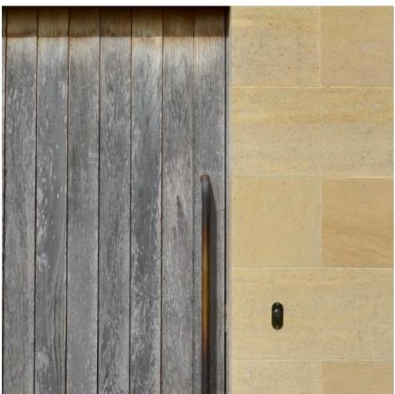
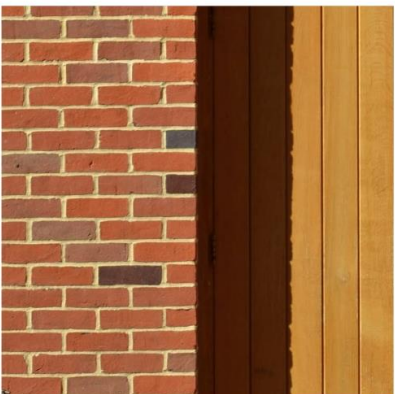
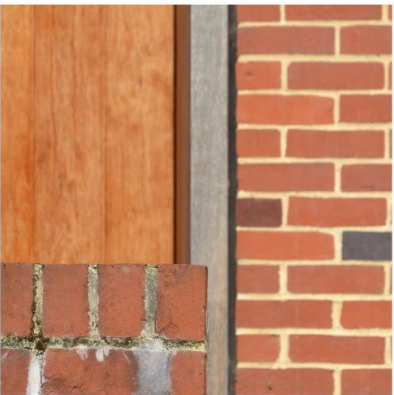
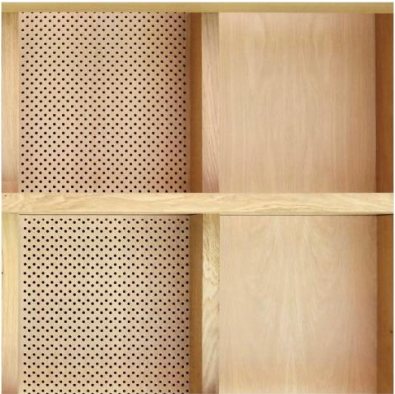
⁴⁷McLaughlin a *Theory of Architecture* interjúban kiemelte, hogy az általa kedvelt anyagok nemcsak esztétikai értéket képviselnek, hanem idővel elegánsan öregszenek és fenntarthatók maradnak. Hozzátette, hogy mindig a helyi anyagok alkalmazására törekszik.

⁴⁸ Níall McLaughlin: *Twelve Halls – Chapel*

⁴⁹ Balliol Kollégium a saját honlapjukon: <https://www.niallmclaughlin.com/projects/balliol-college/>

⁵⁰ AV Monográfias 264 Níall McLaughlin Architects: *Material Continuities*

⁵¹ A Balliol kollégiumi épületen különböző téglaszínek és homlokzati textúrák használata, karcsú támpillérekkel kombinálva, változatos homlokzatot eredményez.



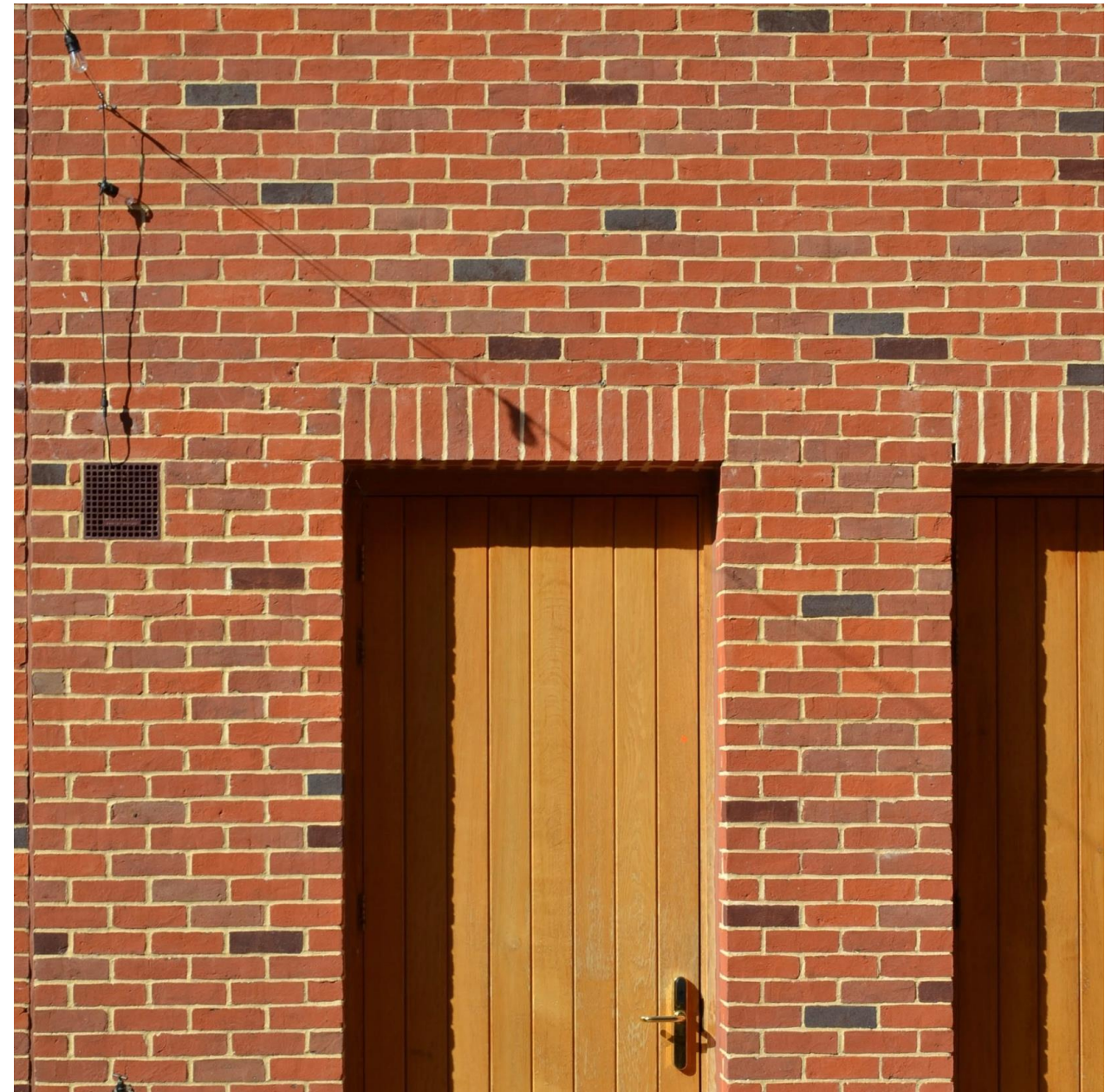
Kiemelt esettanulmány: Jesus Kollégium⁵²

Az oxfordi Jesus Kollégium bővítésének megtervezését Níall McLaughlin 2014-ben nyerte el. A három fázisból álló terv első része 2017-ben készült el, mely a 1970-es években épült épület átalakítását, új bejárat tervezését, valamint két új közösségi teret (pincebár és kávézó pavilon) eredményezte.⁵³ A korábbi épületre való tekintettel komoly tudatossággal kellett hozzányúlni, ez kívül meghatározó homlokzati megjelenést, belül pedig különleges téri helyzetek megszületését eredményezte. A projekt elegáns, visszafogott részletezése, valamint a térszervezés átgondolt megoldásai révén 2018-ban elnyerte az AIA UK Award-ot⁵⁴.

⁵² Jesus College a saját honlapjukon: <https://www.niallmclaughlin.com/projects/jesus-college/>

⁵³ McLaughlin az AJ 100 (Architects' Journal) díjátadón beszélt róla: <https://www.niallmclaughlin.com/media/aj-100/>

⁵⁴ <https://www.aiauk.org/excellence-in-design-awards-past-winners> és saját honlapjukon: <https://www.niallmclaughlin.com/news/west-court-for-jesus-college-award/>



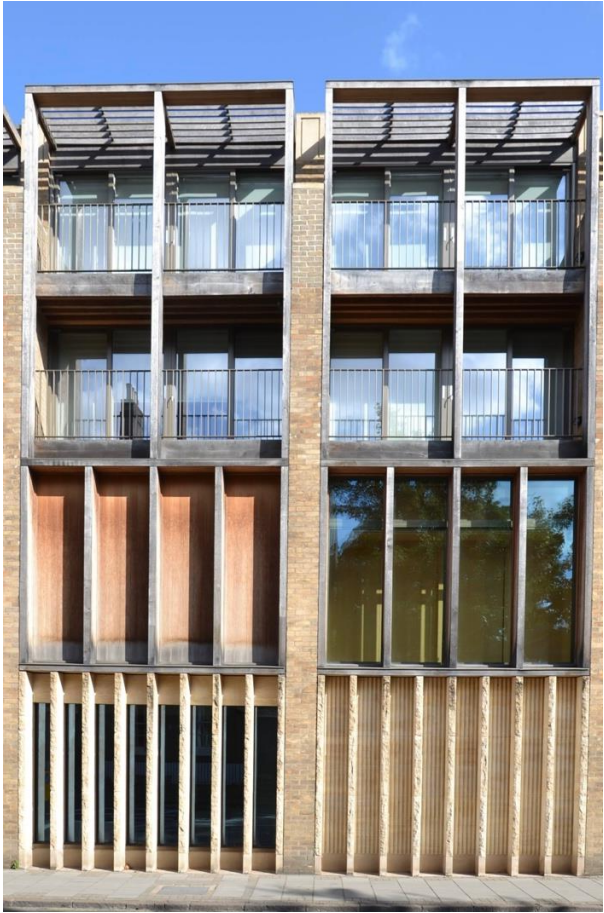
Az épületek első benyomását jelentős mértékben a homlokzatok határozzák meg, és a Jesus College esetében is az utcai homlokzat az, ami azonnal megragadja a szemlélődőt. Ahogy az utcán közeledtem felé, kiemelt figyelemmel figyeltem, amint a homlokzat rétegzettsége fokozatosan feltárta az épület különböző arcait. Az oszlopok ritmikus elrendezése miatt a homlokzat mélysége lassan bontakozik ki előttünk: először a finom váltakozásokra figyelhetünk fel, majd az oszlopok mögötti mélységre, végül pedig az erkélyek is feltáruulnak. Ezt a térélményt feldolgozva kezdtem el környezetpszichológiai szempontból elemezni a látványt, amit egy személyes, kedves élmény motivált⁵⁵, így mélyebben megértettem a textúrák és a rétegzettség fontosságát.

Ezt a komplex látványt szerettem volna részletes elemezni az eszköz segítségével. Az épület textúrájában különösen gazdag és változatos: az eredeti téglapillérek mellet megjelenik új téglá, kétféle fa⁵⁶, vágott kő és mintázott kő. Ezek találkozása, különösen a csomópontoknál, rendkívül precíz, változatossága, nem tűnik túlszűfolttnak, inkább izgalmas és dinamikus.

A homlokzat horizontális kiosztása minden szinten megegyező, ám a masszív, régi pillérek vertikális hatást kölcsönöznek az épületnek. Négy azonos méretű szintre tagolódik, de az alsó és a felső két szint a szemünkbe jutó ingermintázat által és funkcionálisan is elkülönül egymástól: alsó szint az előadó, közösségi terekhez tartozik, miközben a felső a kollégiumi szobák erkélyei. Itt a pilléreknek és az árnyékolóknak köszönhetően az épület egésze továbbra is vizuálisan illeszkedik az utca vonalába. Ezek a textúrák miatt optikailag nem kapnak kitüntetett szerepet.

Annak ellenére, hogy az épület alapformái egyszerűek és ismétlődőek, a különféle textúrák találkozása és a homlokzat rétegzettsége olyan fényjátékot hoz létre, amelyen szemünk soha nem nyugszik meg teljesen. Az alsó szintek felől felfelé haladva az elemek sűrűsödnek, ami egy erős ritmusérzetet teremt, ezáltal a homlokzatot is folyamatosan mélyülőnek érzékeljük.

A végeredmény minden szempontból tükrözi, hogy a homlokzat nem egyszerűen klasszikus arányok és ritmusok mentén szerkesztett felület, hanem a különböző változatok tudatos, rajzi és makettes térbeli vizsgálatának eredményeként alakult ki.



26

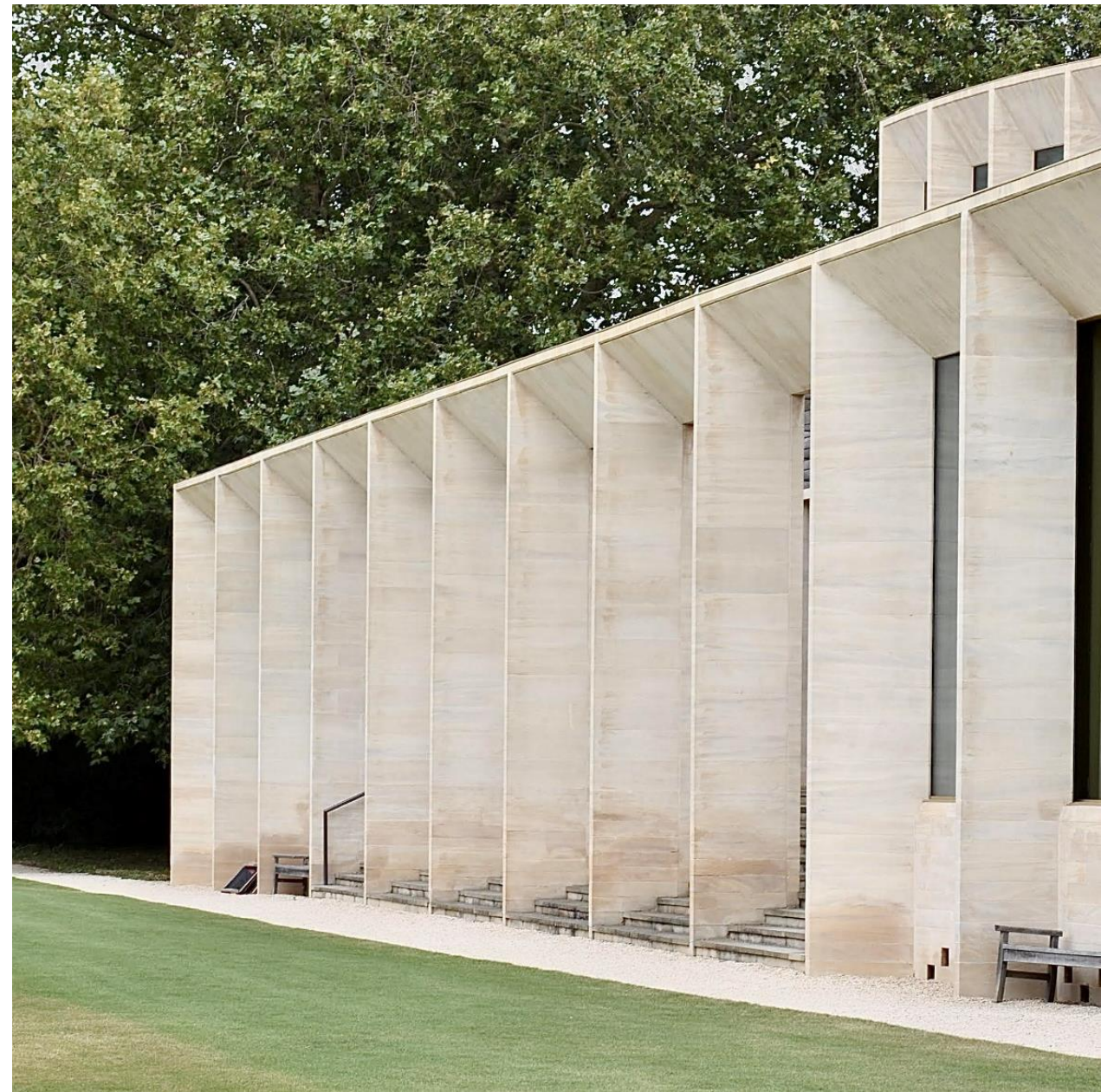


27

⁵⁵ Losonczy Anna, Sarbak Klára, Dúll Andrea: *Épülethomlokzatok elemzése környezetpszichológiai szempontok alapján*. 2014. Dúll Andrea munkáit tanulmányozva találtam rá az épületelemzésére, amely részletesen kitér az épület homlokzatainak vizsgálatára, különös figyelmet szentelve az emocionális hatásokra:

⁵⁶ A kísérletezések eredményeként létrehozott időjárásálló fa más épületekben is megjelenik.

RITMUS



NMLA-nál nehéz volt elkülöníteni a rétegeket a következő fejezetben bemutatott harmadik tervezési eszköztől, a ritmustól. A kettő kölcsönösen átjárja és meghatározza egymást: a textúrák mélysége és a homlokzatok rétegzettsége általában a ritmika rendjét követi. Dúll Andrea szerint szükségünk van bizonyos mértékű ingergazdagságra, ugyanakkor a túl sok információ káros lehet, mert megnehezíti a tér átláthatóságát és érthetőségét. Ha egy térben nem ismerhető fel világos strukturális logika vagy egyszerűsítési elv, az érzelmileg is megterhelővé válhat.⁵⁷ A kutatások alapján a kellemes környezet titka az ingergazdagság és az érthetőség közötti megfelelő egyensúly megtalálásában rejlik. A rétegek változatosságát és emocionális többletét a ritmus helyezi rendszerbe, alakítja könnyen befogadhatóvá.

⁵⁷ Losonczy Anna, Sarbak Klára, Dúll Andrea: *Épülethomlokzatok elemzése környezetpszichológiai szempontok alapján*. 2014.



Az élet ritmusok és ismétlődő elemek összjátéka, amelyek térben és időben egyaránt jelen vannak. A ritmus alapvető része a zenének és a költészetnek – még a gyermekek megnyugtatóására is ritmusos dallamokat énekelnek.⁵⁸ Ez az ismétlődés nemcsak hallásra és mozgásra kellemes, hanem a látvány is megnyugtató az embert. A ritmus maga törvényszerű, az építészet egyik alapvető komponense. A hasonló elemek egyenletes távolságban való ismétlődése rendezettséget és szervezettséget közvetít, miközben maga a rendszer is önmagában esztétikai értéket képvisel. Ez a szabályosan dinamikus látvány vizuális komplexitást teremt, mely arányainak és méreteinek változásával végtelen variációban formálható meg. Az építészetben a ritmika használata nem csak esztétikai szempontból elengedhetetlen, maga az építésből fakadó logika és a gazdaságosság szándéka egyaránt eredményezi a hasonló elemek ismétlődő felhasználását az épületben.⁵⁹ Az NMLA a ritmikus gesztusokkal jeleníti meg, hogy az épületek milyen anyagokból és milyen módon születnek.⁶⁰ Anne elmondta, hogy számukra ez egy tudatos gyakorlat: láthatóvá akarják tenni azt a szerkezetet, amely maga formálta az épületet, hiszen ez adja meg annak lényegét és karakterét.

Az épületszerkezetek a tartószerkezettől kezdve, a nyílások elrendezésén át, egészen az utolsó lámpatest elhelyezéséig összefüggő rendszert alkotnak. Hierarchikus módon a különböző ritmusok egyre részletesebb alrendszereket formálnak. Egy jól megkomponált szerkezeti raszter a tervezés folyamán folyamatosan irányítja a kezünket, megkönnyítve az alrendszerek elrendezését. A ritmus a történeti építészet alapja, már az ókori stílusoknál is meghatározó elem volt, gondoljunk a görög templomok oszlopsoraira vagy a római Colosseumra. Az ismétlődő formák – oszlopok, boltívek, ablakok – komoly esztétikai jelentéssel bírnak, amely az angol építészetben, különösen a téglával való munkában, még markánsabban érvényesül.

⁵⁸ “Egy gyerek, akit félelem tölt el a sötétben, énekelni kezd és ezáltal megnyugszik. [...]a dal már maga is egy ugrás: a káoszból a káosz közepette a rend kezdetébe ugrik... Gilles Deleuze és Félix Guattari: *Ezer fennsík*. Idézi Klobusovszki Péter DLA a *Lépték, arány, ritmus* című előadásában, 2017 <https://www.kozep.bme.hu/wp-content/uploads/2016/09/07-l%C3%A9pt%C3%A9k-ar%C3%A1ny-ritmus-2017.pdf> [Megtekintve: 2024. szeptember 30]

⁵⁹ Benkő Melinda: 111 szó az építészetről – Ritmus]

⁶⁰ Anne Schroell interjú



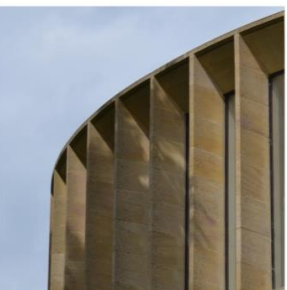
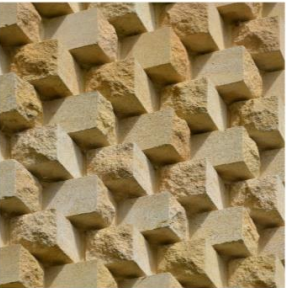
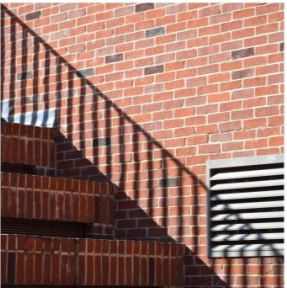
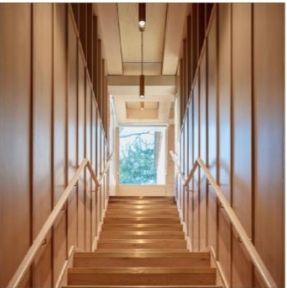
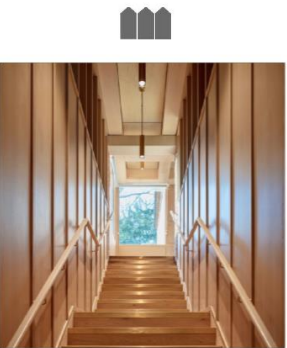
NMLA munkássága a ritmus, mint munkamódszer tükrében

A ritmika kiemelkedően meghatározó eleme az iroda építészetének, szervesen átszöve mind a külső, mind a belső terek kompozícióját. A téglarchitektúrában és a szerkezeti rendben, különösen a nyílások sorolásában, állandóan jelen van, míg a belső terekben a fa textúrája válik dominánssá.

A Magdalene könyvtár ritmusát az egyenletesen sorolt kiindulási modulok határozzák meg, mind horizontálisan, mind vertikálisan, amit a közéjük illesztett kémények hangsúlyoznak. Az épület egészében a polcok ritmusa uralkodik, amelyet a fa textúrája és a belső térben elhelyezett, abból készült korlátok, valamint a polcrendszer tovább fokoznak. Az egymás fölé helyezett ablakok vertikálisan összefogják és egységesítik az épület struktúráját.

A rétegeknél részletesen tárgyalt Jesus College homlokzatának rendezettsége a különböző anyagok ritmikus, egymást kiegészítő elrendezésében mutatkozik meg. A homlokzaton – hasonlóan a Sultan épület aprólékos textúráihoz – különböző ritmusok jelennek meg, amelyek egymásba futva bontakoznak ki. Ahogy a homlokzaton felfelé haladunk, az oszlopok száma fokozatosan csökken, az ismétlődő elemek egyre lazább elrendezése egyfajta felfelé irányuló mozgást sugall, mintha az épület felfelé tágulna. Ezt a mozgást legfelül egy sűrűbb, apró elemekből álló árnyékoló zárja le, amely ellentétes ritmusával lezárja a kompozíciót.

Egy másik érdekes példát nyújt a kápolna homlokzata, amely a ritmus organikus formáját valósítja meg. A homlokzati köveit minden sorban eltérő irányba rakták, ismétlődő, sűrű, szövetszerű mintázatot létrehozva, amely körbefonja az ellipszist. Az auditóriumot vékony faoszlopok ritmusa választja el, amelyek fent összeszövődnek. Bár az oszlopok nem egyenlő távolságban helyezkednek el, a hasonló vertikális elemek ismétlődése mégis ritmikus hatást kelt. Ez a dinamika nem szigorú, sokkal inkább természetes, mint egy erdő, ahol minden fa más távolságra áll, mégis harmóniában léteznek, egymást követve teremtenek ritmust.



Kiemelt esettanulmány: Sultan Nazrin Centre⁶¹

A Sultan Nazrin Shah Centre 2017-ben épült az oxfordi Worcester College területén, és olyan kulturális központként szolgál, amely egy auditóriumot, tanulói közösségi teret, szemináriumi termeket és egy táncstúdiót foglal magában. A magyar lány, aki körbevezetett az épületben, elmesélte, hogy hétköznap az épület diákokkal van tele, hétvégén pedig rendezvényeket, esküvőket tartanak, ezek lebonyolításáért ő felel.⁶² Segítségével az épület minden részét gondosan szemügyre vehettem, sőt, még egy előadásra is betekinhettem az előadóterembe. A terem tele volt hallgatókkal, ők és személyes felszereléseik belakták az épületet. Az épület 2018-ban elnyerte a RIBA National Award-ot.

⁶¹ The Sultan Nazrin Shah Centre a saját honlapjukon: <https://www.niallmclaughlin.com/projects/the-sultan-nazrin-shah-centre/>

⁶² Városi Viki, Sulatn Nazrin Shah Centre rendezvényszervező



A Sultan Centre-t szemlélve befogadóként könnyen az a benyomásunk támadhat, mintha a ritmus szőné össze az épület egészét. Amikor egy ismétlődő vonalcsoporthoz néztem, az szinte azonnal egy másikba futott, amely eltérő ütemet követett, és így tovább. Mintha a vonal, amelyet követünk, vezérfonalként vezetne minket az épület egyik felétől a másikig, ez lendületet ad a szemléléshez. Az elemzésemet is ennek a folyamatnak a mentén készítettem el, hiszen a látványt érzékelve jöttem rá, az elemek sorolása olyan, mint a fonalak rendje, a ritmus révén ezek egy teljes szövetet alkotnak, amely metaforikusan összetartja az épületet.

Kezdjük a vizsgálatot a pálya felé néző, hangsúlyos és karakteres oszlopsorral. Ezek az oszlopok, amelyeken a kő csíkozott mintája is visszaköszön, lent a lépcsőkhöz futnak bele – amelyek eleve ritmikusak –, fent pedig a pergolába torkoltnak. A pergola mindkét irányba sorolva van, rácsszerű hatást keltve, majd ezek merőleges találkozásuknál a fallal áttörik azt, és a mennyezet részévé válnak. Bent a fa pallók besűrűsödnek, ezzel egy intenzívebb ritmust hozva létre, amely a belső tér meghatározó elemévé válik. A tetőablak tökéletesen illeszkedik a kompozícióba, nem törve meg az egységet. A függesztett lámpák is szigorú rendben sorakoznak, egyenes vonalban ismétlődnek egymás után. A mennyezeti motívum átszövi az egész belső teret, és ezt az elliptikus kiemelt tömeg széle akasztja meg. Innen a ritmus az ellipszis ívén futó, vékony oszlopokon keresztül felkúszik a kiemelt tömeg tetejére, ahol az oszlopok felső részéből indul el a harmonikászerű, hajtogatott tető alsó redőzete. Az oszlopok aljától a figyelmet a négyzetes rácsos mintázatú burkolat vezeti a padsorok felé. A felső és alsó elemeket két oldalt a vertikálisan csíkozott textúra köti össze. A harmonika tető alsó redőzete és a padsorok sorolása együttesen vezette a figyelmemet végül az előadóterem színpadára, amely az egész tér fókuszpontjává vált. Ebben a, szubjektív olvasatban megerősített az irodában látott makettje az épületnek, ahol az egész „összeszővődést” egyben láthattam.

Azzal, hogy egy eszköz megfigyelését végig tudtam vinni az egész épületen ráébresztett arra, hogy az NMLA milyen részletekbe menő gondolkodást képvisel. A ritmus végigvonul az egész épületen, még az kevésbé reprezentatív tereiben, akár egy mosdóban is markánsan jelen van a mennyezeten és a falon, csupán sűrűbb elrendezésben, így érzékeltetve a terek közötti hierarchiát.



TERMÉSZETES FÉNY



Tagadhatatlan, hogy a modern építészet hatással volt a társadalomra, és számos eleme mára elvárássá vált. A tágas, fényes terek létrehozása, ahol a természetes fény dominál, esztétikai és pszichológiai szükségletté vált. NMLA munkájában ez egy karakteres motívum: a természetes fény és annak különböző forrásai, melyek tervezéseikben jelentős vizuális és emocionális hatást gyakorolnak a befogadóra. Vizuális szempontból a természetes fény állandó mozgásban tartja az épületet: folyamatosan változó intenzitása és iránya árnyékokat és fénycsíkokat formál, amelyek a nap folyamán végigvándorolnak az épületen. Ugyanakkor egy másik hatása is megmutatkozik: minden textúrának és felületnek sajátos karaktert kölcsönöz, folyamatosan újraértelmezve és átalakítva a tér jelentését, melyek állandóan változó arcukat mutatják.

Az oxfordi és cambridge-i épületek stílusukból és korukból fakadóan kis ablakokkal rendelkeznek, szigorúan követve a lyukarchitektúra elveit. Ezek az építészeti hagyományok zárt, kompakt megjelenést biztosítanak az épületeknek, amely a történelmi jellegük része. A modern középületek célja viszont, hogy nyitott, hívogató terek legyenek, ám a nagy nyílások és üvegfelületek alkalmazása idegenszerű megjelenést kölcsönöz a historizáló környezetben. Az igazi kihívás ebben az ellentmondásban rejlik: hogyan lehet egy világos, nyitott épületet létrehozni úgy, hogy a lyukarchitektúra ne tűnjön teljesen idegennek, és megmaradjon az építészeti harmónia a történelmi környezettel.



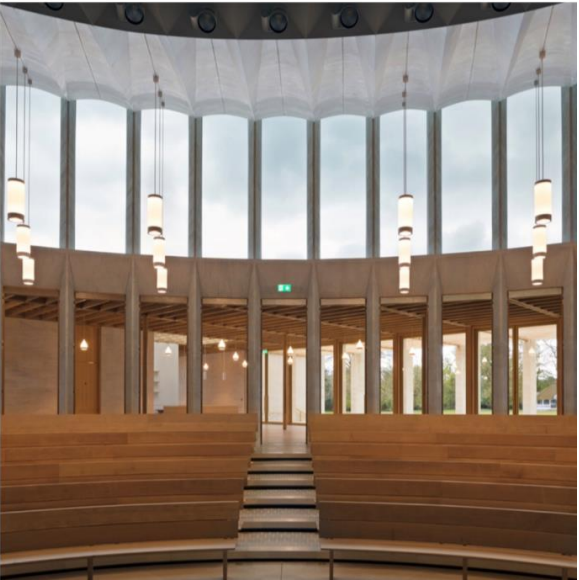
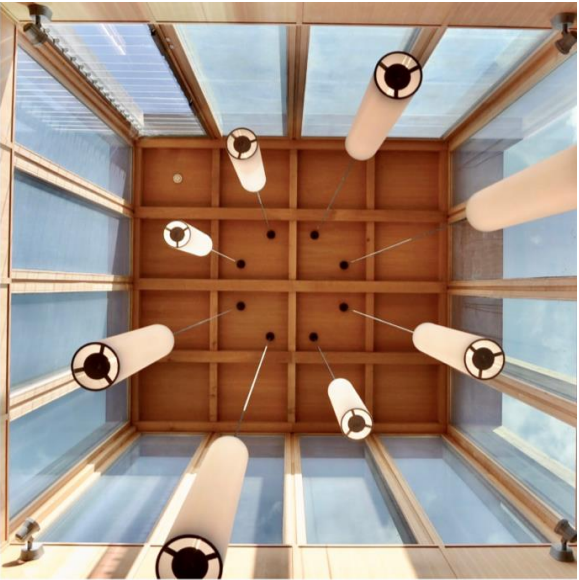
NMLA munkássága a természetes fény, mint munkamódszer tükrében⁶³

A NMLA által tervezett nyílások általában nem követik a hagyományos formákat; a legtöbb épületben különböző típusok együttes használata figyelhető meg. A modern nyílások környezettel harmonizáló megjelenése érdekében az iroda mind a belső, mind a külső felületeken rétegekkel dolgozik, amelyek plastikussá teszik a kialakítást. Emellett fellelhető analógia, hogy a nyílások olyan mélységet kapnak, mely lehetővé teszi, hogy párkányuk ülőalkalmatossággént is funkcionáljon.

Az általam vizsgált épületek kiemelt tömegeinek oldalán végigfutó nyílások nemcsak a fény beáramlását biztosítják, hanem egy domináns jellegzetességet is alkotnak. A Magdalene épületénél ez a tető alatti háromszög alakú ablakoknál érhető tetten, a Jesus College esetében a lépcsőház három szint magas átriumán keresztül, míg a Sultan Centre előadóterménél zárható és nyitható megoldások biztosítják a természetes fény áramlását.

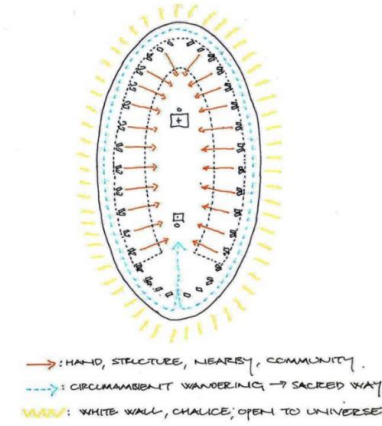
Munkájukban fellelhető analógia, hogy azokon a helyeken, ahol az ajtószárnyak nem érik el a mennyezetet, az anyag felfuttatásával folytonosságot biztosítanak, ezáltal erősítve a terek közötti vizuális kapcsolatot. Bár ez a megoldás nem közvetlenül a fényre épít, hatása jól tükrözi a terek szoros összekapcsolására irányuló szándékot.

⁶³ McLaughlin-t mindig is érdekelt a fény, ebben az esszében például a fény és a víz a vetületeinek vizsgálatáról olvashatunk: [Megtekintve: 2024. október 24.]



Kiemelt esettanulmány: Kápolna⁶⁴

A nyílások és megvilágítás kiemelt szerepét legérzékletesebben talán a Bishop Edward King Chapel épületén lehet nyomon követni. A kápolna 2013-ban épült a Cuddesdon Teológiai Főiskola területén, és az egyik legérzékenyebben megformált spirituális tér, amit Níall McLaughlin építészirodája tervezett. A kápolna kialakítása költői inspirációk alapján született: a fás ligetek atmoszférája és a csónakok szerkezeti felépítése analógiaként használva formálta meg az épületet. A kápolna egyszerre szolgál magányos imádságok helyszínéként, a nővérek szertartásainak, valamint oktatási és közösségi összejövetelek befogadójaként.⁶⁵ Az épület 2013-ban elnyerte a RIBA National Award-ot.⁶⁶ A kápolna mindenki számára nyitva áll, előre egyeztetett időpontban, a portán átvehető kulccsal látogatható. Ez az egyensúly a nyitottság és intimitás között személyes kapcsolatot csak erősítette a térrel.⁶⁷



37



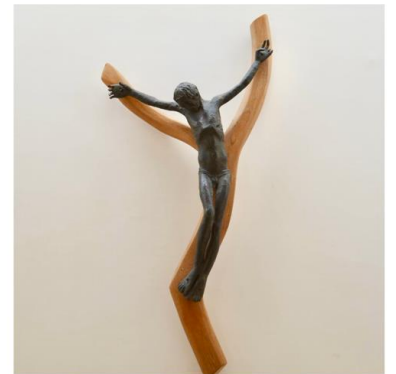
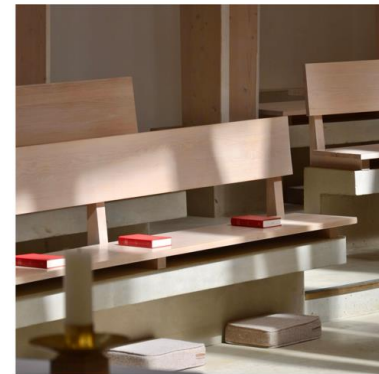
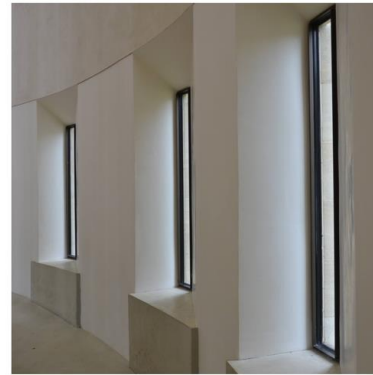
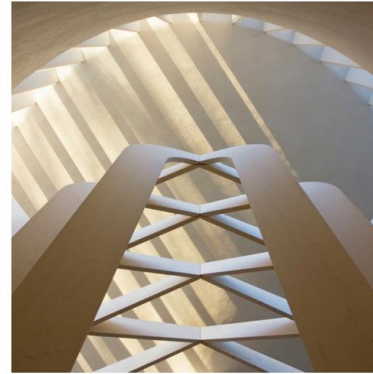
38

⁶⁴ Bishop Edward King Chapel a saját honlapjukon: <https://www.niallmclaughlin.com/projects/bishop-edward-king-chapel/>
⁶⁵ Níall McLaughlin: Twelve Halls
⁶⁶ RIBA National Award: <https://www.archdaily.com/388929/a-complete-list-of-the-riba-national-award-winners> [Megtekintve: 2024. október 18.]
⁶⁷ A kápolna oldala: <https://www.rcc.ac.uk/about-us/edward-king-chapel>

A ritmikusan elhelyezett oszlopok egy belső ellipszist formálnak, amelyet egy járható tér vesz körül, így elválasztva a belső teret az auditóriumtól. Minden, ami az ambulatóriumon túl helyezkedik el, a változatosságot és az eltérő megközelítéseket tükrözi.

Az épületben lévő három különböző fényforrás is ehhez igazodik: az auditórium bevilágítása, mely a teljes ellipszis felső körvonalán sorolt ablakokkal történik, a körüljáró tereiben a kisebb lukak világítása és a nagyobb, mély nyílású szemlélődő ablak által biztosított fény. Ezek közül egyik sem nevezhető hagyományos ablaknak. A felülvilágító a rétegesen felépített kápolna legfelső, könnyített rétegét alkotja, amely, bár jelentős mennyiségű fényt enged be, a bordázott kialakítás miatt kívülről mégsem tűnik transzparensnek. A peremen található nyílások és fényjátékok változatos térbeli helyzeteket teremtenek, amelyek mindegyike reagál a saját funkcionális igényeire anélkül, hogy egy merev, átfogó rendhez igazodna. A körüljárható tér oldalán három vékony, szinte bevágatként megjelenő ablak sorakozik lőrészerű ritmusban. Az imaszobát a fal mellett felülről beszűrődő vékony, félkör alakú fénysáv világítja meg, amely a székekre és a keresztre vetül. Az Oltáriszentség jelentőségét egy, a fülke méretével megegyező felső bevilágító ablakból érkező, koncentrált fénysugár hangsúlyozza, amely felülről áradva emeli ki annak fontosságát. Végül a szemlélődő ablak nem hagyományos ablakra emlékeztet, hanem egy markáns mélységű, különleges keretezésű nyílásra, amely fülkeszerűen kidomborodik a homlokzaton. Mélysége által kialakult belső tértől való távolsága intimitást teremt az olvasó vagy imádkozó számára.⁶⁸ A példából érzékelhető, hogy az iroda minden nyílás megformálása esetén különleges hangsúlyt fektet mind annak külső megjelenésére, vagy éppen elrejtésére, a belső teret karakteresen megváltoztató megjelenésére, és a fény atmoszférikus hatására. Ezzel kedvez

⁶⁸ Látogatásom során egy hölgy csatlakozott hozzám a kápolnába, aki a szemlélődő ablakban ülve olvasta Bibliáját.



EPILÓGUS

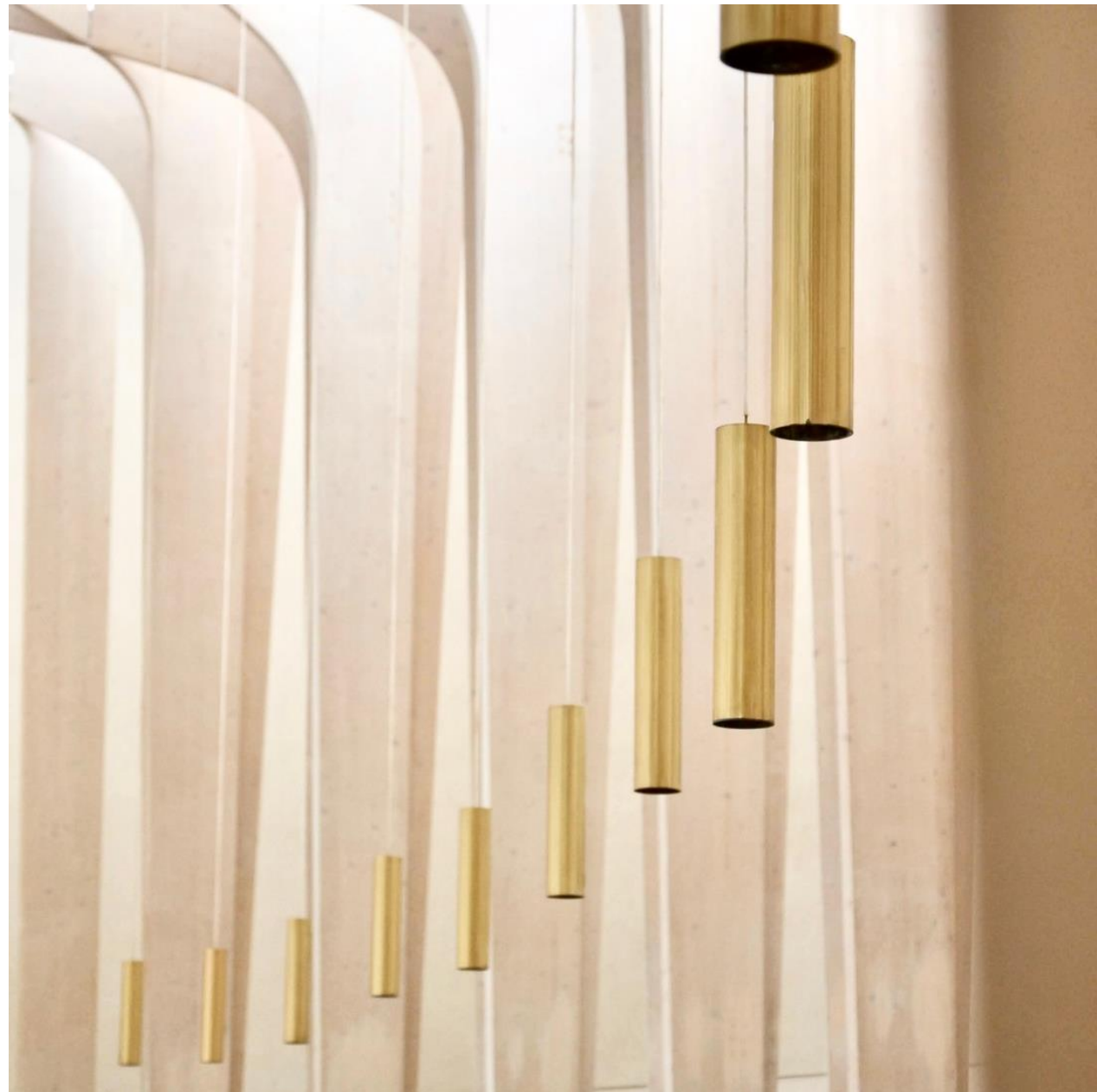
A konkrét eszközök vizsgálata számomra nem csupán az NMLA munkáinak értelmezésében mutatkozott hasznosnak, hanem általánosan is szemléletformáló tapasztalatnak bizonyult. Az építészeti eszközkészlet tudatos és strukturált elemzése megkövetelte, hogy az épületek jellemzőit elkülönítsem és pontosan megnevezzem, mely megjelenésbeli tulajdonság mely eszközhöz kötődik. Ez a módszer lehetővé tette, hogy minden egyes eszközt a maga specifikus szerepében lássak, és megértsem, milyen direkt emocionális hatást gyakorolhatnak a befogadóra vagy az épület használatjára. Ezen túlmenően, az eszközök elkülönítéséből fakadó kihívások rávilágítottak azokra a finom kapcsolódási pontokra is, amelyek szoros egységbe kötik őket. A felismerés, miszerint minden elem egymásra támaszkodik és együtt erősíti a tér megjelenése által kiváltott érzelmi élményt, alapvetően új dimenziót nyitott meg számomra az építészeti elemzésben.

A környezet és építészeti kontextus mintázataiból és másolataiból (mintázat követése II.2.) sajátos illeszkedő formák, anyagok, szerkezetek születnek meg. Az anyag textúrája, valamint az abból fakadó rétegezettség (rétegek II.3.) tapintható mélységet ad az épületeknek, az érzékiség élményét kínálva. Ennek az ingergazdagságnak a szerkezetek rendje (ritmus II.4.) hivatott rendezettséget kölcsönözni. Akárcsak a szerkezet, ez az elem is végigfut az épületen, összefogva és egységbe kapcsolva a kompozíciót. Az összképet pedig a fény játéka koronázza meg, folyamatosan változó, dinamikus arcot adva az épületnek a nap különböző szakaszaiban. (természetes fény II.5.).

Ez az összhatás úgy érzékelhető, mintha a rétegek, a ritmus és a fény által létrehozott dinamikus, mozgó ingergazdagság különleges emocionális többlettel ruházza fel az épületet. Ez az intenzív érzelmi hatás a mintázat eszközével, mintha egy finom pipettával adagolva, tompítottá válik, mivel a környezethez igazodva, helyhez illően csomagolja be az ingergazdagságot. Az ismerős formák révén a befogadó kellemesen, természetes módon éli meg az építészeti élményt. A két ellentétes szándék – a dinamikus többlet és az adaptált illeszkedés – kontrasztja egyensúlyt és harmóniát teremt az épület megjelenésében.

Ez a kontrasztból született egyensúly az NMLA munkáiban a múlt és a jelen finom összekapcsolásával valósul meg, ahogy a kortárs megoldások szervesen illeszkednek a historizáló angol környezetbe. Az iroda megközelítése nem elutasítja a korábbi korok alkotói által létrehozott gazdag eszközkészletet, hanem újraértelmezi azokat. Munkáik Oxfordban és Cambridge-ben olyan gótikus elemekből indulnak ki, amelyek ismerőssé és befogadhatóvá teszik az épületeket, ezekbe csomagolják a modern megoldásokat, így a kortárs építészet az ismerős formákon keresztül simul bele a történeti környezetbe. A régi korok eszközeit és módszereit újragondolva az NMLA olyan építészeti megjelenést hoz létre, amely harmonikusan illeszkedik a környezethez, a kontextushoz és a közízléshez.

Habár az NMLA azt vallja, hogy különlegességük éppen abban rejlik, hogy nem egy adott stílusban dolgoznak, itt kritikus megjegyzést kell tennem: munkáik jellegzetes, ismétlődő megoldásaikon keresztül mégis egy rendkívül karakteres, sajátos építészeti nyelvet alakítottak ki. Nem véletlen, hogy dolgozatomban egy-egy eszközt rendre több példával tudtam szemléltetni. Az eszközkészlet kimagaslóan alkalmazkodik a konzervatív, műemléki környezethez, ahol a szakrális funkciójú középületek – mint könyvtárak és előadótermek – méltóságteljesen tükrözik a hely szellemét. Joggal merül fel a kérdés, hogy vajon ez a gótikus eszköztár képes-e kiszolgálni máshol jelentkező, eltérő dinamikájú igényeket. Az NMLA megoldásai jelenlegi kontextusukban bizonyítottan működőképesek, ám az felvethető, hogy ez a módszertan bezárja őket egy adott történelmi világba. Az iroda tehát folyamatosan egyensúlyoz a tradíciók tisztelete és az újítás között, egy különleges, ám talán behatárolt építészeti nyelvet létrehozva.



IDÉZETT FORRÁSMUNKÁK

Anne Schroell, kérdező: Semsei Anna. *Betekintés az NMLA működésébe* (2024. 8 27).

Architects' Journal. *Níall McLaughlin speaking at AJ100*. Előadó: Níall McLaughlin. 2018.

AV Monográfiás: Níall McLaughlin Architects. *Material Continuities*. Madrid: Arquitectura Viva SL, 2024.

Balliol Kollégium *a saját honlapjukon*. 2021. <https://www.niallmclaughlin.com/projects/balliol-college/>.

Bartlett Design Research Folios. *Níall McLaughlin Architects Oxford Projects*. dátum nélk.

Bishop Edward King Chapel a saját honlapjukon. 2013. <https://www.niallmclaughlin.com/projects/bishop-edward-king-chapel/>.

Buckland, Bruce. *Theory of Architecture - Níall McLaughlin*. 2023. <https://www.youtube.com/watch?v=1CV1Ui2udBs&t=174s>.

Charles A. Jencks. *The Language of Post-Modern Architecture*. London: Academy Editions, 1977.

Cságoty Ferenc: Textúra háromszor, Építés – Építészettudomány 39 (3–4) 219–227. 2011.

Gilles Deleuze és Félix Guattari. *Ezer fennsík*. 1987.

Hulesch Máté. *Építészkongresszus 2023 – Az évfordulók ünnepe* I.* 2023. <https://epiteszforum.hu/epiteszkongresszus-2023--az-evfordulok-unnepe-i>.

Jesus College a saját honlapjukon. 2014. <https://www.niallmclaughlin.com/projects/jesus-college/>.

Juhani Pallasmaa. *A bőr szemei*. Budapest: Typotex Kiadó, 2018.

Klaniczay János. *The Urban Walking Tour as an Experience-based Methodology for Built Environment Education in Budapest*. 2021. <https://www.pp.bme.hu/ar/article/view/23235>.

Klobusovszki Péter DLA. *Lépték, arány, ritmus*. 2017. <https://www.kozep.bme.hu/wp-content/uploads/2016/09/07-l%C3%A9pt%C3%A9k-ar%C3%A1ny-ritmus-2017.pdf>.

Losonczy Anna, Sarbak Klára, Dúll Andrea. *Épülethomlokzatok elemzése környezetpszichológiaszempontok alapján*. 2014.

Magdalene College könyvtára a saját honlapjukon. 2021. <https://www.niallmclaughlin.com/projects/the-new-library-magdalene-college/>.

McLaughlin, Níall. *Twelve Halls -részlet*. iroda által megosztott, 2018.

Melinda, Benkő. *111 szó az építészetről*. Budapest: TERC Kereskedelmi és Szolgáltató Kft., 2013.

Miért utálják a magyarok a modern építészetet? 2021. <https://tervlap.hu/cikk-nezet/miert-utaljak-a-magyar-modern-epiteszetet>.

NMLA - Drawing Together. 2021. <https://www.niallmclaughlin.com/media/drawing-together/>.

NMLA honlapja. dátum nélk. <https://www.niallmclaughlin.com/about/> .

Noam Shoval, Yonatan Schvimer, Maya Tamir: „Tracking technologies and urban analysis: Adding the emotional dimension.” Researchgate, 2018.

Richards Medical Research Laboratories. 2022. (<https://archeyes.com/richards-medical-research-laboratories-louis-kahn/>) .

Sally Augustin Ph.D. *The Power of Self-Managed, Familiar Places*. 2022. <https://www.psychologytoday.com/intl/blog/people-places-and-things/202201/the-power-self-managed-familiar-places>.

The Margaret Esherick House. 2023. (<https://archeyes.com/the-margaret-esherick-house-by-louis-kahn/>).

The Sultan Nazrin Shah Centre a saját honlapjukon. 2017. <https://www.niallmclaughlin.com/projects/the-sultan-nazrin-shah-centre/>.

Tim Allen-Booth. *DesignTimber - Magdalene College Library*. 2022. <https://www.youtube.com/watch?v=Y41763HkCBE&t=1154s>.

Trenton Bath House. 2024. <https://archeyes.com/trenton-bath-house-by-louis-kahn-a-monument-of-architectural-purity/>.

Vitruvius. *Tíz könyv az építészetéről*. Budapest: Képzőművészeti Kiadó, 1988.

HELYSZÍNI TALÁLKOZÁSOKAT MEGELŐZŐ LEVELEZÉSEK:

Níall McLaughlin	Bryony Jones, PR munkatárs, személyi asszisztens Anne Schroell , vezető tervező
Magdalene College könyvtára	Daniel Millard, fejlesztési adminisztrátor
Sultan Nazrin Shah Centre	Városi Viki, rendezvényszervező
WongAvery Gallery – Song School	Paul Clare, portásvezető helyettes

40 saját kép

ANNE SCHROELL-LEL KÉSZÜLT INTERJÚ LINKJE:
<https://docs.google.com/document/d/1wb43yGdYyV5eYnUgBlA97YvdZOabGHAr/edit>

FELHASZNÁLT ILLUSZTRÁCIÓK FORRÁSA

01 saját kép	18 https://archeyes.com/the-margaret-esherick-house-by-louis-kahn/ (letöltve: 2024. november 2.)
02 saját kollázs	19 https://archeyes.com/trenton-bath-house-by-louis-kahn-a-monument-of-architectural-purity/ (letöltve: 2024. november 2.)
03 saját kép	20 iroda honlapja (letöltve: 2024. november 2.)
04 saját kép	21 saját kép
05 saját kép	22 saját kollázs
06 saját kép	23 saját kép
07 iroda honlapja: https://www.niallmclaughlin.com/about/ (letöltve: 2024. november 2.)	24 saját kollázs
08 saját kép	25 saját kép
09 saját kép	26 saját kép
10 iroda honlapja: https://www.niallmclaughlin.com/about/ (letöltve: 2024. november 2.)	27 saját kép
11 iroda honlapja (letöltve: 2024. november 2.)	28 saját kép
12 saját kollázs	29 saját kép
13 saját kép	30 saját kép
14 saját kép	31 saját kollázs
15 saját kollázs	32 saját kép
16 iroda honlapja (letöltve: 2024. november 2.)	33 saját kollázs
17 Daily Art https://www.getdailyart.com/hu/23354/hieronymus-bosch/szent-jeromos (letöltve: 2024. november 2.)	34 saját kép
	35 saját kép
	36 saját kollázs
	37 iroda honlapja
	38 saját kép
	39 saját kollázs